

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ผลของการเล่นเป็นกลุ่มแบบกำหนดวิธีเล่นเอง ที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กอนุบาล ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ และขอนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. ทฤษฎีทางการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเล่น
 - 2.1 ความหมายของการเล่น
 - 2.2 ความสำคัญของการเล่น
 - 2.3 ทฤษฎีการเล่น
 - 2.4 พฤติกรรมการเล่นของเด็ก
3. การเล่นเป็นกลุ่ม
 - 3.1 ความหมายของการเล่นเป็นกลุ่ม
 - 3.2 คุณค่าของการเล่นเป็นกลุ่ม
 - 3.3 ประเภทของการเล่นเป็นกลุ่ม
 - 3.4 ลักษณะการจัดกิจกรรมการเล่นเป็นกลุ่มสำหรับเด็กอนุบาล
4. ความเชื่อมั่นในตนเอง
 - 4.1 ความหมายของความเชื่อมั่นในตนเอง
 - 4.2 ความสำคัญของความเชื่อมั่นในตนเอง
 - 4.3 ลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง
 - 4.4 พฤติกรรมกล้าแสดงออก
 - 4.5 พฤติกรรมกล้าตัดสินใจ
 - 4.6 ทฤษฎีพัฒนาการความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กอนุบาล
 - 4.7 ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เด็กอนุบาลมีความเชื่อมั่นในตนเอง

5. การเล่นเป็นกลุ่มกับความเชื่อมั่นในตนเอง
 - 5.1 การเล่นเป็นกลุ่มกับการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กอนุบาล
 - 5.2 การจัดกิจกรรมการเล่นเป็นกลุ่มเพื่อส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กอนุบาล
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยต่างประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยในประเทศ

1. ทฤษฎีทางการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

คามิ และเดอวีรีส์ (Kamii and DeVries, 1981) ได้กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการศึกษาในระดับอนุบาล ต้องคำนึงถึงการกำหนดหลักสูตรที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กในระยะยาวไปจนถึงระดับมัธยมศึกษา จากการวิจัยของนักการศึกษาในต่างประเทศ พบว่า มีนักศึกษาประมาณ 25 เปอร์เซ็นต์ของ นักศึกษาทั้งหมดที่สามารถเรียนในมหาวิทยาลัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า นักศึกษาส่วนมากขาดการพัฒนาในด้านเชาว์ปัญญา และจริยธรรมที่มีอย่างต่อเนื่องตั้งแต่วัยเด็ก เมื่อเป็นผู้ใหญ่จึงไม่ค่อยมีคุณธรรม ความคิดที่มีเหตุผล และสามารถในการวิเคราะห์ จะเห็นได้จากข่าวหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับเรื่องการคอร์รัปชัน การทำผิดศีลธรรมหลาย ๆ ประเภท

วงกลม 2 วงนี้ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของพัฒนาการกับการเรียนรู้ ส่วนที่ซ้อนกันนั้น หมายถึง การพัฒนาทางด้านเชาว์ปัญญาที่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับสิ่งที่ได้รับจากการเรียนการสอนในโรงเรียน การเรียนเพื่อที่จะให้จบตามหลักสูตรหรือเพื่อให้สอบผ่านเพียงอย่างเดียว นั้น จะไม่เกิดประโยชน์สูงสุดได้ จากแนวทฤษฎีของเพียเจต์ (Piaget, 1973) นั้นมีจุดมุ่งหมายที่จะทำให้ส่วนที่ซ้อนกันของวงกลม 2 วงเกิดขึ้นมากที่สุด

จากเป้าหมายดังกล่าวนี้ เพียเจท์ (Piaget, 1973) จึงตั้งจุดประสงค์ของการศึกษาในระดับปฐมวัยไว้ 3 ประการ คือ

1. ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้ใหญ่ เด็กควรจะมีความเป็นตัวของตัวเองในด้านความคิดและการกระทำโดยอาศัยการควบคุมของผู้ใหญ่ให้น้อยที่สุด
2. ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเด็กด้วยกัน เด็กจะต้องมีความสามารถในการแยกประเด็นความคิดที่เหมือนและแตกต่างกัน
3. ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ เด็กจะต้องว่องไว อยากรู้อยากเห็น คิดวิเคราะห์ได้ มีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองที่จะทำสิ่งต่างๆ และพูดในสิ่งที่คิดอย่างจริงจัง รวมทั้งการคิดค้นด้วยตนเอง คือเกิดจากความคิดที่น่าสนใจ ประสบปัญหาต่างๆ การตั้งคำถาม และรวมสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เข้าด้วยกัน

ถ้าเด็กมีคุณสมบัติทั้ง 3 ประการนี้ครบ การพัฒนาในด้านอื่น ๆ ก็จะเกิดขึ้นตามมา เช่น การพัฒนาด้านภาษาจะเกิดขึ้นเมื่อเด็กมีกิจกรรมร่วมกันในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งต้องมีการพูดและฟัง ส่วนผลทางสังคมนั้นจะเกิดได้เมื่อกิจกรรมของเด็กนั้นเป็นที่ยอมรับอย่างมีเหตุผล ทำให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตัวเอง กล้าคิด กล้าทำ การพัฒนาตัวเด็กในด้านสังคมและการเรียนรู้นั้นไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เด็กที่มีความมั่นใจในความสามารถที่จะคิดทำในสิ่งต่าง ๆ จะพัฒนาความรู้ได้เร็วกว่าเด็กที่ขาดความเชื่อมั่น ในการทดลองเรื่องของการเขียนประโยค เด็กที่พยายามแต่งประโยคหลายๆ ส่วนวนจะทำผิดมากกว่า แต่สามารถคิดประโยคที่ถูกต้องได้เร็วกว่าเด็กที่ไม่กล้าแต่ง เด็กที่เชื่อมั่นพยายามที่จะค้นหาคำตอบ เมื่อพบคำตอบก็ไม่กลัวที่จะกล่าวออกมา และถ้าหากพบว่าความคิดเห็นของตนเองไม่ตรงกับความเห็นของผู้อื่น ก็จะพยายามอธิบาย หรือยอมรับว่าผิด ตรงกันข้ามกับเด็กที่กลัว เมื่อทำผิดจะปิดปากเงียบและไม่แสดงความคิดเห็น

ทฤษฎีการศึกษาของเพียเจท์ (Piaget, 1954) แตกต่างจากทฤษฎีของนักการศึกษาคนอื่นที่กล่าวว่า ความรู้และคุณธรรมนั้นเกิดขึ้นได้โดยกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นไปตามวุฒิภาวะจากสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่อยู่ภายนอก (Internalization) แต่ทฤษฎีของ เพียเจท์ (Piaget) นั้นถือว่า ความรู้เกิดจากการแนะนำสั่งสอนของครูที่ทำให้เด็กสร้างความรู้จากการประมวลทางความคิดที่มีอยู่กับปฏิกริยาที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่ภายนอก เปรียบเสมือนกับการเจริญเติบโตของพืชจากเมล็ด ซึ่งต้องใช้องค์ประกอบหลาย ๆ อย่างจากสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมจึงจะเติบโตขึ้นได้ ส่วนกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นไปตามวุฒิภาวะนั้น เปรียบเสมือนการเติมน้ำใส่แก้วจากระดับหนึ่งไปอีกระดับหนึ่งเท่านั้น

การที่เด็กสร้างความรู้จากการประมวลทางความคิดนั้น แสดงให้เห็นว่าการแนะนำ สอนช่วยให้เด็กได้สร้างความรู้ให้เกิดขึ้นได้ โดยอาศัยองค์ประกอบและวิธีการต่าง ๆ จากการแนะนำหรือการเสริมแรงจากครู ดังหลักการทั่วไปที่สนับสนุนจุดประสงค์ 3 ข้อ ของการศึกษาปฐมวัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้ใหญ่ เด็กจะได้รับการพัฒนาในด้านความคิดและการตัดสินใจของตนเองโดยลดการมีอิทธิพลจากความคิดเห็นของผู้ใหญ่มากที่สุด การที่เด็กมีส่วนร่วมในการคิด และตัดสินใจในสิ่งที่ถูกต้องร่วมกับผู้ใหญ่ เมื่อเด็กมีอิสระทางความคิดและเป็นที่ยอมรับของผู้ใหญ่ (Autonomy) เด็กจะมีพัฒนาการที่ดีในด้านจริยธรรม ส่วนเด็กที่ไม่มีอิสระในการคิด และตัดสินใจ (Heteronomy) จะไม่เกิดการพัฒนาด้านนี้ ผู้ใหญ่ยังคงใช้วิธีการให้รางวัลหรือการลงโทษกับเด็ก เด็กทุกคนจะเริ่มต้นจากการมีลักษณะไม่เป็นตัวของตัวเอง ต้องพึ่งพาผู้ใหญ่ (Heteronomous) แต่เมื่อโตขึ้นและได้รับการพัฒนาที่ถูกต้อง เด็กจะมีลักษณะเป็นตัวของตัวเอง (Autonomous) มากขึ้น นั่นคือ เด็กจะเรียนรู้ได้เองว่าอะไรถูกอะไรผิด การยอมรับความคิดเห็น และการร่วมมือกันกับผู้อื่น จะทำให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านจริยธรรมของตนเอง เช่น เมื่อเด็กคุยกันเสียงดังในขณะที่ครูสอน ครูจะใช้วิธีการให้เด็กได้คิด และร่วมมือในการแก้ปัญหา เมื่อเด็กได้แลกเปลี่ยนทรรศนะต่าง ๆ ต่อกัน และหาข้อตกลงร่วมกันได้แล้ว เด็กจะสามารถสร้างกฎเกณฑ์ให้ด้วยตัวเองโดยไม่ต้องมีการลงโทษ บางครั้งการลงโทษอาจจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในบางสถานการณ์ ควรใช้วิธีการอื่นที่ได้ผล เช่น คำพูดที่ทำให้เด็กได้คิด หรือสำนึกถึงคุณค่าของการมีจริยธรรมต่าง ๆ

การมีอิสระทางความคิดไม่ใช่จะเกิดผลทางสังคมเท่านั้น แต่จะมีผลในทางสติปัญญาด้วย เขาว่าปัญญาของเด็กจะเกิดขึ้นได้เมื่อเด็กได้รับการเสริมแรงอย่างถูกต้อง ความรู้ที่ถูกยึดเย็บคอกับเด็กอย่างเดียว เด็กก็จะได้รับแต่คำตอบที่ถูกเพียงอย่างเดียวในขณะที่เด็กจะกลายเป็นคนที่ขาดความเชื่อมั่นที่จะคิดวิเคราะห์หาคำตอบด้วยตนเอง เด็กก็จะไม่มีอิสระในการคิดและตัดสินใจ เนื่องจากอิทธิพลทางความคิดของผู้ใหญ่ยังมีได้ล้นน้อยลง

2. ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเด็ก คือการพัฒนาความสามารถในการมองสิ่งที่เหมือนและแตกต่างกันในทรรศนะของเด็กๆ ด้วยกัน และหาข้อตกลงร่วมกันในการกระทำสิ่งต่างๆ เมื่อเด็กได้ทำกิจกรรมร่วมกันทางความคิด ที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาทั้งทางด้านสังคม จริยธรรมและเขาว่าปัญญาในตัวเด็ก การที่เด็กทำกิจกรรมร่วมกัน เพราะเด็กจะต้องอยู่ในสังคมของเด็กเป็นส่วนใหญ่ และทรรศนะของเด็ก ๆ จะคล้ายกันทำให้การแลกเปลี่ยนทรรศนะและการตกลงร่วมกัน

ทางความคิดกระทำได้ง่ายขึ้น เมื่อเด็กอยู่คนเดียวเด็กจะสามารถคิด พุด หรือรู้สึกร้อยอย่างก็ได้ ตามความพอใจของตนเอง แต่เมื่อต้องอยู่ร่วมกับเด็กคนอื่น ๆ เด็กจะต้องคำนึงถึงคำพูดที่จะสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจ การแลกเปลี่ยนความคิดในหมู่เด็ก จะมีผลให้เกิดแรงกระตุ้นในการพัฒนาความสามารถแยกประเด็น หรือสรุปประเด็นความเห็นในกลุ่มเด็กด้วยกันได้

3. ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ เด็กจะมีความพร้อมอยากรู้ อยากเห็น คิดวิเคราะห์ได้ และเชื่อมั่นในความสามารถของตัวเองที่จะคิดค้น และพูดในสิ่งที่คิดอย่างจริงใจ รวมทั้งการคิดค้นหาคำตอบด้วยตนเอง

จะเห็นได้ว่า ในกระบวนการที่ทำให้เด็กเกิดความรู้จากมวลประสบการณ์ทางความคิดที่กล่าวมานี้ ความพร้อมของเด็ก การอยากรู้อยากเห็น และการวิเคราะห์เป็นสิ่งจำเป็น เมื่อเด็กมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง ก็จะมีพลังในการค้นคว้าทดลองหาเหตุผล กล่าวพูด กล่าวตั้งคำถาม และหาคำตอบหรือข้อสรุปที่ถูกต้อง ความรู้จะเกิดขึ้นได้เมื่อเด็กได้รับการแนะนำทางที่เหมาะสม

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเล่น

การเล่นเป็นกิจกรรมส่วนใหญ่ในชีวิตของเด็ก การเล่นช่วยให้เด็กเรียนรู้สิ่งแวดล้อม และช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา นักการปฐมวัยศึกษา จึงมักจะจัดโปรแกรมการศึกษาที่ผนวกการเล่นไว้เป็นส่วนสำคัญของหลักสูตร โดยจัดการเล่นเป็นกิจกรรมประจำวันที่ขาดไม่ได้

2.1 ความหมายของการเล่น

ได้มีผู้พยายามที่จะอธิบายความหมายของการเล่นไว้หลายประการด้วยกัน ตัวอย่างเช่น บุญเยี่ยม จิตรคอน (2524) สรุปว่า การเล่นเป็นการเตรียมตัวเด็กสำหรับชีวิตในอนาคต การเล่นเป็นการใช้กำลังที่เหลือให้เป็นประโยชน์ หรือ เลขา บิยะอังกริชะ (2526) สรุปว่า การเล่นเป็นการสร้างประสบการณ์ของเด็ก การเล่นคือ การทำงานของเด็ก การเล่นทำให้เด็กปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ และยังมีนักการศึกษาของต่างประเทศ ได้กล่าวถึงการเล่นไว้ ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

เพลเลอร์ (Peller, 1959) กล่าวว่า การเล่นเป็นการเก็บรวบรวมกระบวนการที่ต้องเผชิญกับความคับข้องใจ ความกังวล ความผิดหวังที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ซึ่งกระบวนการนี้เป็นกระบวนการที่เป็นไปอย่างช้า ๆ และมั่นคง การเล่นช่วยให้เด็กเรียนรู้วิธีการควบคุมตัวเอง โดยไม่ต้องสูญเสียความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตนเอง และตามความคิดของฟรอยด์ (Freud, 1965) กล่าวว่า การเล่นเป็นทางออกให้เด็กได้แสดงความรู้สึก

แมค (Mack, 1975) ให้คำจำกัดความของการเล่นไว้ว่า การเล่นเป็นกิจกรรมที่จะช่วยให้เด็กผู้เล่นสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม การเล่นของเด็กเปรียบได้กับการทำงานของผู้ใหญ่ จะต่างกันก็ตรงที่ว่าผู้ใหญ่ทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ แต่สำหรับเด็กกิจกรรมการเล่นจะจบลงในตัว โดยไม่ได้มุ่งหวังสิ่งหนึ่งสิ่งใดนอกเหนือไปจากความพอใจตามธรรมชาติ และตามความคิดของ เพียเจท์ (Piaget, 1962) ได้กล่าวว่า การเล่นเป็นกิจกรรมในการพักผ่อนที่ทำให้เกิดความสุขสนานเพลิดเพลิน เพื่อฝึกความแข็งแรง และความคล่องแคล่วว่องไวของร่างกาย การเล่นมิได้มุ่งหมายเพื่อการแข่งขันหรือเอาชนะกันเพียงอย่างเดียว แต่ควรคำนึงถึงว่า เมื่อเด็กเล่นแล้วได้ประโยชน์ รู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา รู้จักการให้อภัย เสียสละ ตลอดจนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันและได้ทำงานร่วมกัน เพื่อการพัฒนาร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

สรุปได้ว่า การเล่นเป็นประสบการณ์ที่เป็นหัวใจ และมีความสำคัญยิ่งในวัยเด็ก ธรรมชาติของเด็กจะชอบการเล่น การเล่นนอกจากจะสนองความต้องการทางจิตใจ คือเพื่อความสนุกสนานแล้ว การเล่นยังเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเด็ก ขณะที่เด็กเล่นเด็กจะเกิดการเรียนรู้ และพัฒนาความคิดไปพร้อม ๆ กันด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักจิตวิทยาได้เสนอทฤษฎีการเล่นไว้หลายแนวคิด โดยแต่ละทฤษฎีต่างก็มุ่งอธิบายถึง จุดมุ่งหมายของการเล่นทั้งสิ้น

2.2 ความสำคัญของการเล่น

การเล่น เป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นสำหรับชีวิตเด็กปฐมวัย ซึ่งกล่าวได้ว่าวัยนี้เป็น "วัยแห่งการเล่น" เด็กจะใช้เวลาส่วนใหญ่หมดไปกับการเล่น เด็กเล่นได้ทั้งโดยไม่มีเครื่องเล่น เช่น วิ่ง กระโดด เล่นทราย เล่นน้ำ เล่นเครื่องเล่นอื่น ๆ รวมทั้งเล่นกับวัสดุตามธรรมชาติที่จะหาได้ เช่น ก้อนหิน เมล็ดผลไม้ ฯลฯ จากการเล่นเหล่านี้ เด็กจะได้เรียนรู้ และพัฒนาทุกทาง ดังนั้นพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยส่วนใหญ่จึงเป็นผลมาจากการเล่น

ละอ อชุตกร (2527) ได้กล่าวถึงการเล่น ว่ามีความสำคัญต่อเด็กดังต่อไปนี้

1. การเล่นเป็นความสุขของเด็ก ในขณะที่เด็กเล่นเด็กจะแสดงออกถึงความ
 เข้มขันเบิกบาน สนุกสนาน ทั้งสีหน้า และท่าทาง การที่เด็กมีความสุขเพราะเด็กได้เล่นตามที่
 ต้องการ และได้เคลื่อนไหวอย่างอิสระตามความพอใจ
2. การเล่นเป็นการสนองตอบความต้องการของเด็กหลายด้าน เช่น
 - 2.1 ความอยากรู้อยากเห็น เนื่องจากเด็กวัยนี้ มีความสนใจในสิ่ง
 ต่าง ๆ รอบตัว มีความอยากรู้อยากเห็น อยากสำรวจ อยากทดลองทำ
 - 2.2 ความต้องการทางร่างกาย เป็นธรรมชาติของเด็กที่ต้องเคลื่อนไหว
 และการเคลื่อนไหวที่เด็กแสดงออกมากที่สุดก็คือ การเล่น
 - 2.3 ความต้องการทางจิตใจ การเล่นเป็นการกระทำที่เด็กพอใจ
 เพราะเป็นกิจกรรมที่เกิดจากตัวเด็กเองเป็นผู้กำหนดมากกว่าการถูกบังคับ เนื่องจากเด็กยังชอบ
 ที่จะทำอะไรด้วยตนเอง และยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง
 - 2.4 การเล่นเป็นการช่วยทดแทนในสิ่งที่เด็กต้องการ และอยากรู้อยากเห็น
 เช่น อยากรู้อยากเล่นสมมติตัวเป็นตำรวจ ทหาร หรือคนเก่งตามอย่างในภาพยนตร์หรือโทรทัศน์
3. การเล่นเป็นการเรียนรู้ของเด็ก เป็นวิธีหนึ่งที่เด็กจะได้ค้นคว้า รู้จัก
 สิ่งแวดล้อมรอบตัว และเรียนรู้ด้วยตนเอง
4. การเล่นเป็นการทำงานของเด็ก บางครั้งการเล่นของเด็กมีจุดมุ่งหมาย
 มีการแบ่งหน้าที่กันทำ มีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ทำเช่นเดียวกับการทำงานของผู้ใหญ่ เช่น การเล่น
 ซักเสื้อผ้า เล่นทำกับข้าว และเล่นทำสวนครัวปลูกผัก การเล่นเหล่านี้ถ้าผู้ใหญ่รู้จักคิดให้เด็กเล่น
 ในทางที่ถูกต้อง จะเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระของผู้ใหญ่ได้เป็นอย่างดี
5. การเล่นเป็นการเตรียมชีวิตเด็ก การเล่นเป็นการฝึกให้เด็กรู้จักหน้าที่ที่จะ
 ต้องทำ ช่วยเสริมสร้างการรู้จักพึ่งตนเองของเด็กได้ในชีวิตต่อไปข้างหน้า การเล่นจะเป็นการ
 ฝึกให้เด็กรู้จักแก้ปัญหา เด็กที่ผู้ใหญ่คอยแนะนำ คอยสั่งให้ทำ สั่งให้เล่นตามที่ผู้ใหญ่ต้องการอยู่
 ตลอดเวลา มักจะเป็นคนที่ไม่ชอบใช้ความคิดของตนเอง แต่จะคอยฟังให้คนอื่นช่วยตัดสินใจให้
6. การเล่นเป็นสิ่งที่ช่วยพัฒนาเด็ก การเล่นจะช่วยให้เด็กพัฒนาทั้งร่างกาย
 จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

ราศรี ทองสวัสดิ์ (2526) ได้อธิบายถึงการเล่นว่าจะช่วยให้เด็กพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ในด้านลักษณะนิสัย ดังนี้

1. ธรรมชาติของเด็กไม่ชอบอยู่นิ่ง จะต้องเล่นอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นการได้เล่นย่อมจะเป็นการช่วยผ่อนคลายความเครียดได้

2. การเล่นทำให้เด็กเกิดความพอใจมีอารมณ์เบิกบาน

3. การเล่นจะช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับบุคคลที่แวดล้อมอยู่

4. การเล่นช่วยให้เด็กได้ปรับตัวเข้ากับคนที่แวดล้อมอยู่ เด็กจะเริ่มหัดเป็น

ผู้เสียสละ

5. การเล่นจะช่วยให้เด็กเรียนรู้ถึงตนเอง เรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

บุญเยี่ยม จิตรดอน (2524) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเล่นว่า เด็กจะได้ประสบการณ์ต่าง ๆ จากการเล่นเป็นส่วนใหญ่ โอกาสสำหรับเล่นเป็นสิ่งสำคัญสำหรับเด็ก เด็กต้องการโอกาสที่จะได้เล่นอย่างร่าเริงแจ่มใส การเล่นที่จะช่วยให้กล้ามเนื้อของเด็กเจริญเต็มที่ การได้เล่นกับเพื่อน ๆ ด้วยกัน เพื่อเป็นการประคับประคอง ส่งเสริมความเจริญด้านสังคม และอารมณ์ ทั้งยังช่วยพัฒนาการทางความคิด จินตนาการ และพัฒนาทางด้านสมองอีกด้วย

จากแนวคิดดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า การเล่นของเด็กเล็กมีความสำคัญต่อชีวิตในวัยเด็กมาก เพราะจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่เด็กเล่นนั้นมีคุณค่า และเหมาะสมเพียงใด

2.3 ทฤษฎีการเล่น

เอลลิส (Ellis, 1973) ได้แบ่งทฤษฎีการเล่นออกเป็น 4 ทฤษฎี ดังนี้

2.3.1 ทฤษฎีคลาสสิก (Classical Theories) ทฤษฎีนี้เกี่ยวข้องกับสาเหตุและผลของการเล่น ประกอบด้วยทฤษฎีต่างๆ ดังนี้

1) ทฤษฎีพลังงานเหลือใช้ (The Surplus Energy Theory)

ทฤษฎีนี้ เชื่อว่า โดยธรรมชาติแล้วมนุษย์จะเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นและสะสมพลังงานไว้ในตัว ถ้าหากมีพลังงานที่เหลือจากการใช้เพื่อดำรงชีวิตพื้นฐาน มนุษย์ก็จะใช้ไปในทางบันเทิงโดยไม่มีจุดมุ่งหมาย เมื่อใดที่ครูสอนเด็กระดับอนุบาล เห็นเด็กๆ ออกไปวิ่งเล่นในสนามเด็กเล่นเต็มไปทั้งสนาม ความคิดของทฤษฎีนี้ดูเหมือนจะเป็นจริง

2) ทฤษฎีฝึกหัด (The Pre-Exercise Theory) ทฤษฎีนี้ ยืนยันว่า เด็กเล่นเพื่อฝึกหัด และทำให้สัณฐานวิทยาการอยู่รอดเป็นผลสมบูรณ์ เมื่อเด็กเกิดมาใหม่ ๆ ประสาทสัมผัสต่างๆยังไม่สมบูรณ์ เด็กจึงต้องอาศัยการเล่นเพื่อเป็นการทดลองพัฒนาประสาทสัมผัส อันจะส่งผลต่อพัฒนาการทางสติปัญญาและอารมณ์ต่อไป การฝึกหัดและทดลอง จะช่วยให้เด็กพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการอยู่รอดพอ ๆ กับทักษะในการดำรงชีวิต

3) ทฤษฎีการทำซ้ำ (The Recapitulation Theory) ทฤษฎีนี้ เชื่อว่า การเล่นของเด็ก เป็นการนำกิจกรรมของบรรพบุรุษของตนมาแสดงใหม่อีกครั้งหนึ่ง เช่น การเล่นน้ำ ขุดดิน ปีนต้นไม้ พฤติกรรมการเล่นของเด็กพัฒนาไปคล้ายกับขั้นตอนการพัฒนาทางวัฒนธรรมของมนุษย์ การเล่นจะช่วยให้เด็กกลบฝังพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของมนุษย์ออกไป การเล่นเป็นการเตรียมตัวเด็กให้ก้าวไปสู่กิจกรรมที่ทันสมัย ซึ่งทันกับโลกที่เจริญก้าวหน้า

4) ทฤษฎีนันทนาการ (The Recreation Theory) ทฤษฎีนี้จะ ตรงกันข้ามกับทฤษฎีพลังงานเหลือใช้ ขณะที่ทฤษฎีพลังงานเหลือใช้ กล่าวว่า คนเรามีพลังงานเหลือเพื่อและต้องการที่จะกำจัดส่วนเกินทิ้งไป ทฤษฎีนันทนาการแนะนำว่า พลังงานของคนเรา ล้นเหลือหมดไปจะต้องหาวิธีสะสมไว้ การทำงานจะทำให้สูญเสียพลังงานทางร่างกายและจิตใจ การเล่นจะทำให้สดชื่นและเรียกพลังงานให้กลับคืนมา เพื่อจะได้เริ่มทำงานใหม่

5) ทฤษฎีการพักผ่อน (The Relaxation Theory) ทฤษฎีนี้เป็น ส่วนขยายของทฤษฎีนันทนาการ ซึ่งกล่าวถึง ภารกิจของประชาชนในปัจจุบันว่า ประสบกับความเมื่อยล้าเหน็ดเหนื่อย จากการทำงานทั้งทางสมองและกล้ามเนื้อ จึงควรมีกิจกรรมการเล่น เพื่อผ่อนคลายความเครียด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเล่นที่ต้องใช้กล้ามเนื้อใหญ่

2.3.2 ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytical Theories)

เพลเลอร์ (Peller, 1959) ได้อธิบายตามทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ ฟรอยด์ (Freud) ไว้ว่า การเล่นจะถูกนำไปโยงกับความเป็นผู้ใหญ่ภายในตัวเด็ก เมื่อเด็กเผชิญกับสถานการณ์ที่ยากเกินควบคุม เด็กจะสร้างเรื่องราวสมมุติขึ้นโดยการเล่น และจะจินตนาการอย่างคิดเป็นและเล่นซ้ำหลายครั้ง

อีริกสัน (Erickson, 1963) เชื่อว่าการเล่นช่วยให้เด็กได้ฝึกหัด ทดลองและเรียนรู้สถานการณ์ของการเป็นผู้ใหญ่ การเล่นเป็นกระบวนการต่อเนื่องของความสัมพันธ์ ของความจริงทางด้านจิตใจและสังคม ตามความคิดของฟรอยด์ (Freud) และอีริกสัน (Erickson) เด็กจะพัฒนาการทางการเล่นไปตามขั้นตอน ดังนี้

- 1) ระยะเวลาที่ร่างกายของเด็ก (Autocosmic) เป็นระยะที่เด็กมีความสุขจากการได้สัมผัสร่างกายของตนเองหรือมารดา
- 2) ระยะเวลาที่เด็กไปสู่การเล่น (Microsphere) เป็นช่วงที่เด็กสร้างโลกของตนเอง โดยการสมมติกับของเล่นขนาดเล็ก เช่น ตุ๊กตา บล็อกไม้ ตัวต่อ ฯลฯ
- 3) ระยะเวลาที่เด็กไปสู่การทำงาน (Macrosphere) เด็กจะมีพฤติกรรมการเล่นสมมติตัวเองในบทบาทอาชีพต่างๆ เช่น พิมพ์ดีด รั้วโทรศัพท์ ทำครัว เป็นต้น เป็นการเล่นที่เด็กได้สร้างโลกของการทำงานร่วมกับผู้อื่น

นอกจากนี้ พาร์เทิน (Parten, 1932) ได้จัดแบ่งพฤติกรรมการเล่นทางสังคมของเด็ก ออกเป็น 6 ขั้นตอนด้วยกัน คือ

- 1) ขั้นเฝ้าดู (Unoccupied Behavior) ในขั้นนี้เด็กๆ ดูเหมือนว่าจะไม่เล่น แต่จะเฝ้าดูว่า อะไรที่เป็นสิ่งที่ตนสนใจหรือเด็กจะเป็นแต่เคลื่อนไหวร่างกายอย่างไม่มีจักเห็นเดเห็น้อยและไม่มีความหมาย เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ
- 2) ขั้นสังเกต (Onlooker Behavior) เด็กๆ ใช้เวลาส่วนใหญ่สังเกตกิจกรรมและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น มีความหมายที่จะสื่อสารกับเพื่อน แต่เป็นไปโดยทางอ้อม
- 3) ขั้นเล่นอิสระหรือเล่นคนเดียว (Solitary or Independent Play) เป็นขั้นการเล่นกับของเล่นอย่างจริงจังตามลำพัง ไม่พูดหรือเล่นใกล้คนอื่น
- 4) ขั้นเล่นขนาน (Parallel Play) เกิดขึ้นเมื่อเด็กสองคนขึ้นไปเล่นของเล่นหรือทำกิจกรรมที่คล้ายกัน แต่ไม่เล่นด้วยกัน
- 5) ขั้นเล่นร่วมกัน (Associative Play) เด็กเล่นด้วยกันเป็นกลุ่ม แต่ละคนจะมีจุดสนใจของตนเอง พูดหรือแสดงพฤติกรรมที่ตนต้องการ โดยไม่มีเป้าหมายร่วมกัน
- 6) ขั้นร่วมมือ (Co-operative Play) กิจกรรมการเล่น จะมีจุดมุ่งหมาย ทิศทาง มีการแบ่งงาน มีบทบาทและมีการช่วยเหลือของกลุ่ม ส่วนใหญ่แล้วจะมีเด็กหนึ่งหรือสองคน แสดงตนเป็นผู้นำการเล่น

2.3.3 ทฤษฎีพัฒนาการสติปัญญา (Cognitive-Developmental Theories)

ขณะที่ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ เน้นเกี่ยวกับพฤติกรรมการเล่นของแต่ละบุคคล ซึ่งเกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านอารมณ์และด้านสังคม เพียเจท์ (Piaget) ผู้นำทางทฤษฎีสติปัญญา กล่าวว่า การเล่นเกิดขึ้นภายในจิตใจของเด็กและเป็นผลจากสถานภาพของการพัฒนาด้านสติปัญญา การเล่นของเด็กเริ่มตั้งแต่แรกเกิดในวัยทารก เด็กจะเลียนแบบพฤติกรรมกิริยาท่าทางจากบุคคล

หรือสัตว์ จากสิ่งแวดล้อมรอบตัวเขา และจะค่อย ๆ พัฒนาเป็นการเล่นเป็น 3 รูปแบบด้วยกัน คือ การเล่นฝึก (Practice Play) การเล่นโดยใช้สัญลักษณ์ (Symbolic Play) และการเล่นที่มีกฎกติกา (Games with Rules)

1) การเล่นฝึก ขณะที่เด็กนั่งอยู่บนชิงช้าด้วยความสุขจากการเคลื่อนไหวไปมา แสดงว่าเด็กกำลังเล่นฝึก (Practice Play) หรือการเล่นเพื่อความสำเร็จ (Mastery Play) การเล่นส่วนใหญ่ของเด็กเป็นไปเพียงเพื่อความพอใจในประสาทสัมผัส ได้แก่ ความรู้สึกจากการจับต้อง การเคลื่อนไหวแขน ขา นิ้วมือ นิ้วเท้า การเล่นฝึกจะเริ่มตั้งแต่เด็กอยู่ในขั้นการใช้ประสาทสัมผัส เด็กจะทำกิริยาที่ตนพึงพอใจซ้ำ ๆ เป็นการเล่นที่ไม่ใช่เกม ที่แท้จริง เป็นเพียงการกระทำเพื่อความสุขความพอใจ ซึ่งภายหลังจะเข้าไปสู่รูปแบบการเล่นที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

2) การเล่นโดยใช้สัญลักษณ์ การเล่นฝึกเพื่อความเพลิดเพลินในขั้นก่อนนี้ จะกลายเป็นการเล่นที่ใช้จินตนาการ การสมมติหรือการแสดงมากขึ้น การเล่นโดยใช้สัญลักษณ์เป็นการเล่นที่ตัดแปลงหรือบิดเบือนความเป็นจริงแล้วนำมาใช้แทนวัตถุ สิ่งของ การเล่นชนิดนี้เป็นการเล่นที่เกิดขึ้นเป็นส่วนใหญ่ของชีวิตเด็กวัยสองขวบถึงห้าขวบ เด็กที่กำลังใช้กล่องแทนรถยนต์ ใช้ไม้แทนทหารและใช้ไม้กวาดหรือก้านกล้วยแทนม้า แสดงว่าเขากำลังเล่นสมมติหรือเล่นโดยใช้สัญลักษณ์ เด็กเล็กก็สามารถเล่นเกมที่มีกฎง่าย ๆ ได้ กฎนั้นอาจจะเกิดขึ้นมาเอง หรือกำหนดขึ้นมาก่อน เพียเจต์ (Piaget) เรียกเกมที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน เช่น การเล่นซ่อนหา ว่าเกมสถาบัน (Institutional Games) เด็ก ๆ เล่นเกมเหล่านี้โดยการเลียนแบบพี่ ๆ หรือเพื่อนเล่น ครูและผู้ใหญ่ควรช่วยควบคุม แนะนำการเล่น การรักษากฎและดูแลให้เด็กแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม เกมที่มีกฎและกติกา จะเป็นส่วนหนึ่งของการเล่นของผู้ใหญ่ เช่น การเล่นเกมกรุก หมากฮอส ไพ่นกกระจิ๊ด แข่งรถ เป็นต้น

3) เกมที่มีกฎและกติกา การเล่นฝึกเริ่มตั้งแต่เดือนแรกของชีวิต การเล่นโดยใช้สัญลักษณ์เริ่มในปีที่สอง เกมที่มีกฎและกติกาเริ่มก่อนอายุสี่ขวบถึงเจ็ดขวบ และส่วนใหญ่เกิดขึ้นในขั้นการคิดแบบรูปธรรมเมื่อเด็กอายุเจ็ดถึงสิบเอ็ดขวบ เพียเจต์ (Piaget) กล่าวว่า เกมที่มีกฎและกติกานั้นจะเกิดขึ้นตลอดช่วงอายุของคน

2.3.4 ทฤษฎีสิ่งแวดล้อม (Ecological Theories) ในขณะที่ทฤษฎี

พัฒนาการทางสติปัญญา เน้นความสำคัญของเนื้อหาการเล่น ทฤษฎีสิ่งแวดล้อมกล่าวถึงโครงสร้างและสถานการณ์ที่ทำให้การเล่นของเด็กแตกต่างกันไป

ฮาร์ทเลย์, แฟรงค์ และโกลเดนสัน (Hartley, Frank and Goldenson, 1952) ได้บันทึกไว้ว่า การเล่นเกมจะสะท้อนและกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงด้านเจตคติ และการปรับตัว ตลอดจนทำให้เด็กได้มีการทดลองด้วยทางออกหลาย ๆ วิธี

จากผลการวิจัยการเล่นตามทฤษฎีสิ่งแวดล้อม องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเล่นของเด็ก คือ จำนวนเด็ก วัสดุที่ใช้ในการเล่น เพศของเพื่อนเล่น การควบคุมของผู้ใหญ่ สนามเด็กเล่น

ทฤษฎีการเล่นทั้งสี่ทฤษฎีที่กล่าวมาแล้วข้างต้น คือ ทฤษฎีคลาสสิก ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ทฤษฎีพัฒนาการสติปัญญา และทฤษฎีสิ่งแวดล้อม จะช่วยให้ผู้ใหญ่เข้าใจพฤติกรรมการเล่นของเด็กมากยิ่งขึ้น คำอธิบายของทฤษฎีเหล่านี้มีทั้งส่วนที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน ช่วยให้ให้นักการศึกษาปฐมวัยตระหนักถึงความหมาย และความสำคัญของการเล่นที่มีต่อเด็ก อันจะส่งผลถึงแนวคิดในการจัดประสบการณ์การเล่นให้สอดคล้องกับขั้นตอนพัฒนาการการเล่นของเด็กอีกด้วย

2.4 พฤติกรรมการเล่นของเด็ก

จากการศึกษาทฤษฎีการเล่น จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมการเล่นของเด็กมีผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้ มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงพฤติกรรมการเล่นของเด็กไว้ ดังนี้

ฮาร์ทเลย์, แฟรงค์ และโกลเดนสัน (Hartley, Frank and Goldenson, 1952) ได้สังเกตพฤติกรรมการเล่นของเด็กเป็นจำนวนมาก และได้สรุปการเล่นออกเป็น 8 ข้อ ดังนี้ คือ

1. การเล่นเกมเป็นการลอกเลียนแบบผู้ใหญ่
2. การเล่นเกมเป็นการแสดงสภาพชีวิตจริง
3. การเล่นเกมเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงผลปฏิกิริสัมพันธ์ และประสบการณ์ของเด็ก
4. การเล่นเกมเป็นการแสดงออกตามความต้องการของเด็ก
5. การเล่นเกมเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดของเด็กที่สังคมไม่ยอมรับ
6. การเล่นเกมเป็นการแสดงบทบาทสมมติ
7. การเล่นเกมเป็นกระจุกเงา สะท้อนให้เห็นถึงความเจริญเติบโตของเด็ก
8. การเล่นเกมเป็นการแก้ปัญหาและลองใช้วิธีการแก้ปัญหาเหล่านั้น

สมิแลนสกี (Smilansky, 1968) ได้ศึกษาพฤติกรรมการเล่นของเด็กชาวอิสราเอล พบว่าพัฒนาการทางการเล่นของเด็ก สามารถพัฒนาเด็กให้เกิดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การเล่นสัมผัสหรือการเล่นตามภาระหน้าที่
2. การเล่นสร้าง
3. การเล่นสมมติ
4. การเล่นมีกฎกติกา

นอกจากนี้ ซัทตัน-สมิธ (Sutton-Smith, 1970) ได้แยกพฤติกรรมการเล่นของเด็ก ออกเป็น 4 แบบคือ การเลียนแบบ (imitation) การสำรวจ (exploration) การทดสอบ (testing) และการสร้าง (construction) แต่พฤติกรรมดังกล่าวนี้ มีความซับซ้อนและความต่อเนื่อง ของการใช้ทักษะทางกายและทางความคิด ซึ่งจะเปลี่ยนแปลงไปตามพัฒนาการของเด็ก แต่ละคน พฤติกรรมการเล่น จึงเป็นเครื่องชี้วัดภาวะทางร่างกาย สมอ บุคลิกภาพ และสังคม ของเด็กด้วย

ซีกัล และเอ็ดค็อก (Segal and Adcock, 1986) ได้ศึกษาพฤติกรรมการเล่นของเด็กปฐมวัยอายุ 3-5 ปี และจำแนกพฤติกรรมการเล่นของเด็กออกเป็น 5 แบบ ดังต่อไปนี้

1. การเล่นสนทนา (Conversational Play) เด็กเล็กมักจะมีคำถาม แสดงถึงความสงสัย อยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว ดูเหมือนว่า คำถามเหล่านี้จะไม่มีวันหมดสิ้น บางครั้งจะเป็นคำถามที่ตลก บางครั้งก็เป็นคำถามง่าย ๆ และบางครั้งคำถาม บางข้อผู้ใหญ่ก็ตอบไม่ได้เหมือนกัน คำถามที่เด็กชอบถามมักจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเกิด การตาย สถานที่ที่อยู่ห่างไกลออกไป

2. การเล่นค้นหา (Discovery Play) ธรรมชาติของเด็กมักจะมีนิสัย อยากรู้อยากเห็นชอบสำรวจตรวจสอบ เด็กปฐมวัยมีทักษะทางด้านร่างกายหลายอย่างที่ยุใหญ่ สามารถช่วยพัฒนาได้ ในขณะที่เด็กสนุกกับการพัฒนาทักษะทางกายนั้น หมายถึง เด็กกำลังใช้ ความพยายามในการควบคุมร่างกายของตน กิจกรรมที่เด็กเล็กกระทำเป็นส่วนใหญ ได้แก่ การปีน การกระโดด การเดิน การวิ่ง และยิมนาสติกพื้นฐาน

3. การเล่นสร้างสรรค์ (Creative Play) การวาดภาพ และการเล่น ก่อสร้างเป็นวิธีการหนึ่ง ที่เด็กได้แสดงออกทางจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ภาพขยุกขยิก ที่เด็กเล็กวาดด้วยความเพลิดเพลิน เป็นภาพที่มีความหมายสำหรับเด็ก มันอาจจะเป็นนก เป็นเต่า หรือเป็นช้าง แล้วแต่จินตนาการของเด็กแต่ละคน ส่วนการเล่นบล็อกนั้นจะช่วยให้เด็กเรียนรู้มิติ

เพิ่มขึ้นจากภาพวาด นอกจากเด็กจะเรียนรู้เกี่ยวกับมิติสัมพันธ์แล้ว เด็กยังได้แสดงออกถึงความรู้สึก ความคิดโดยผ่านภาพวาด และโครงสร้างของบล็อก นั่นก็คือ การพัฒนาจินตนาการให้กว้างไกลออกไป

4. การเล่นกับตัวอักษรและจำนวน (Playing with Letters and Numbers) กิจกรรมเสนอแนะให้เด็กรู้จักตัวอักษรและจำนวน ควรเป็นกิจกรรมการเล่นเพื่อความเพลิดเพลิน ไม่เคร่งเครียด เด็กจะสนใจสัญลักษณ์ของผู้ใหญ่นี้ โดยธรรมชาติการสอนให้เด็กสนุกสนานกับหนังสือจะมีผลดีกว่าการสอนให้เด็กอ่าน เด็กที่รู้จักชื่อตัวพยัญชนะตั้งแต่อายุน้อย ไม่ได้เป็นเครื่องประกันว่า เด็กจะอ่านหนังสือได้เร็ว แต่เด็กที่ผู้ใหญ่อ่านหนังสือให้ฟังบ่อย ๆ จะมีทักษะการอ่านดีในระดับชั้นประถมศึกษา

5. การเล่นกับเพื่อน (Playing with Friends) การมีเพื่อนเล่นเป็นความสำเร็จอย่างหนึ่งของเด็ก นักทฤษฎีบางคนกล่าวว่า การมีเพื่อนเป็นเครื่องบอกความมีพลังและความอ่อนแอของเด็ก โดยการเปรียบเทียบตัวเองกับเพื่อนๆ บางคนกล่าวว่า การมีเพื่อนเล่นทำให้เด็กรู้จักปรับตัว การประนีประนอม และช่วยกันสร้างกฎในการเล่น

จากการศึกษาพฤติกรรมการเล่นของเด็กพบว่า เด็กมีพัฒนาการทางการเล่นเป็นไปตามวุฒิภาวะของเด็ก และสามารถปรับพฤติกรรมการเล่นไปตามสภาพแวดล้อมที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก การพัฒนาพฤติกรรมการเล่นจึงมีผลต่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กได้เป็นอย่างดี

3. การเล่นเป็นกลุ่ม

3.1 ความหมายของการเล่นเป็นกลุ่ม

การเล่นเป็นกลุ่มหรือเกมกลุ่ม มีลักษณะการเล่นและหลักการที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของการเล่นว่าต้องการให้ผู้เล่นได้รับประโยชน์ในการเล่นอย่างไร ได้มีนักการศึกษาให้ความหมายของการเล่นเป็นกลุ่มไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

โกฟ (Gove, 1961) ได้กล่าวถึงคำจำกัดความของการเล่นเป็นกลุ่มไว้ว่า เป็นการแข่งขันทางด้านร่างกายและจิตใจตามกฎเกณฑ์ที่ผู้เล่นต้องปฏิบัติต่อกัน และแต่ละฝ่ายพยายามที่จะเอาชนะ และป้องกันไม่ให้อีกฝ่ายได้รับชัยชนะ

ซาเตอร์ (Carter, 1978) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เกมกลุ่มหมายถึง กิจกรรมที่เกิดจากการร่วมมือกันหรือแข่งขันกัน ในการตัดสินใจที่จะทำให้กิจกรรมหรือสิ่งที่กระทำเป็นไปในทางก้าวหน้า โดยมีวัตถุประสงค์และกฎเกณฑ์ที่แน่นอน

ออร์ลิก (Orlick, 1981) กล่าวว่า การเล่นเป็นกลุ่มหมายถึง การเล่นที่มีลักษณะที่เด็กทุกคนเล่นด้วยกัน ไม่มีผู้แพ้หรือชนะ ทุกคนร่วมมือช่วยเหลือกันขณะเล่นเพื่อให้เกิดความสำเร็จในแต่ละกิจกรรม

สำหรับ การเล่นเป็นกลุ่มตามความหมายของ เพียเจท์ (Piaget, 1973) มีลักษณะตรงกับความหมายและคำจำกัดความที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เว้นแต่ในเรื่องการเน้นเป้าหมายไปที่การได้รับชัยชนะ การมีชัยชนะไม่ใช่สิ่งที่สำคัญ แม้ว่าจะต้องมีการแข่งขันกันในการเล่นเป็นกลุ่มและในหลาย ๆ กิจกรรมที่จะต้องจบลงด้วยการได้รับชัยชนะก็ตาม ฉะนั้นการเล่นเป็นกลุ่มในที่นี้จะกล่าวถึง ประโยชน์ที่เด็กจะได้รับจากการเล่นเป็นกลุ่ม โดยไม่พยายามที่จะต้องเอาชนะการเรียนรู้อันของเด็ก

ส่วน คามิ และเดอวีส์ (Kamii and DeVries, 1981) สรุปไว้ว่าการเล่นเป็นกลุ่มหมายถึง กิจกรรมการเล่นที่เด็กเล่นด้วยกันตามกฎเกณฑ์ที่วางไว้ คือ มีจุดมุ่งหมายที่จะต้องทำให้สำเร็จ ผู้เล่นทุกคนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจร่วมกัน มีบทบาทการเล่นที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ซึ่งมีลักษณะการเล่น 2 ลักษณะคือ การเล่นที่ผู้เล่นมีบทบาทเหมือนกัน และการเล่นที่ผู้เล่นมีบทบาทตรงข้ามกัน

3.2 คุณค่าของการเล่นเป็นกลุ่ม

จากการสำรวจพบว่า การเล่นเป็นกลุ่มเป็นที่นิยมของเด็ก ๆ ซึ่งการเล่นเป็นกลุ่มนั้นมีลักษณะพิเศษสำหรับเด็กเล็ก ๆ มากกว่าเด็กโตหรือผู้ใหญ่ และเด็กเล็กๆ จะเรียนรู้ได้จากการเล่นมากกว่าจากบทเรียนและแบบฝึกหัด

เพียเจท์ (Piaget, 1965) ได้ศึกษาลักษณะการเล่นของเด็ก พบว่า ลักษณะการเล่นของเด็กมีการเล่นอยู่ใน 4 ระดับ คือ

1. เล่นคนเดียว (Individual Play)
2. เล่นตามจิตสำนึกของเด็ก (Egocentric Play)

3. เริ่มเล่นร่วมกันตามกฎเกณฑ์ (Incipient Cooperation)

4. เล่นตามกฎเกณฑ์และพัฒนาให้เหมาะสม (Codification of Rules)

4.1 ในระดับแรก เด็กจะเล่นหลายๆ แบบที่ไม่อยู่ในลักษณะของการเล่นเป็นกลุ่ม และจะเล่นคนเดียวไปเรื่อยๆ ซึ่งเป็นลักษณะของเด็กเล็กๆ อายุไม่ถึง 3 ปี เด็กวัยนี้ยังไม่สามารถรู้วิธีการและจุดมุ่งหมายของการเล่นได้

4.2 ในระดับที่สอง เด็กจะเลียนแบบการเล่นจากเด็กที่โตกว่า แต่มักจะเล่นโดยลำพัง หรืออาจจะเล่นกับคนอื่นด้วยแต่ไม่สนใจในเรื่องแพ้-ชนะ เด็กจะเล่นได้ถูกต้องตามลักษณะของเกม แต่การเล่นจะเป็นไปตามความนึกคิดของตัวเอง ไม่ได้สนใจในความสนใจของเด็กคนอื่นที่อาจจะเหมือนหรือแตกต่างกัน เด็กที่มีอายุ 3-4 ปียังไม่สามารถเปรียบเทียบความคิดเห็นที่เหมือนหรือแตกต่างกับเด็กอื่นๆ ได้

4.3 ในระดับที่สาม เด็กจะเล่นด้วยกันตามกฎเกณฑ์ มีจุดมุ่งหมายที่จะชนะ และแม้ว่าเด็กจะเล่นตามกฎเกณฑ์ที่ใช้ร่วมกัน แต่ก็ยังคงยึดความเข้าใจของตนเองเป็นหลักเช่นเดิม

4.4 ในระดับที่สี่ เด็กจะสามารถประมวลกฎเกณฑ์การเล่น และปรับให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เด็กจะคาดการณ์ล่วงหน้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น เด็กในช่วงอายุ 5 ปีจะเริ่มรู้และเข้าใจ สามารถร่วมกันเล่นเป็นกลุ่มได้ ซึ่งจะต้องได้รับการส่งเสริมมาก่อนหน้านี้ และจะต้องได้รับการสนับสนุนในช่วงอายุต่อไปด้วย

การส่งเสริมให้เด็กเล่นเป็นกลุ่ม ไม่ใช่เป็นการสอนให้เด็กได้รู้วิธีการเล่นเป็นกลุ่ม แต่จะเป็นการส่งเสริมความเป็นอิสระในการคิดค้นและแสดงความคิดเห็น

จากการศึกษาลักษณะการเล่นที่ปรากฏนี้ ไม่ได้หมายความว่า เด็กจะมีความพร้อมและสามารถเล่นเป็นกลุ่มได้ดี ในช่วงอายุ 5 ปีเท่านั้น การเล่นเป็นกลุ่มในเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปี จะเป็นกระบวนการพัฒนาความสามารถในการแยกประเด็นความคิดที่เหมือนและแตกต่างกันกับเด็กคนอื่น ๆ รวมทั้งการยอมรับความคิดเห็น และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม ซึ่งเป็นการพัฒนาจากความคิดจากการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Egoconricity) ไปเป็นความคิดที่เป็นสังคมมากขึ้น

ผู้ใหญ่มักคิดว่า การเล่นกับการเรียนนั้นแยกออกจากกันโดยสิ้นเชิง ซึ่งจริงๆ แล้วไม่เป็นเช่นนั้น เด็กๆ สามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ จากการเล่นเป็นกลุ่มได้อย่างไม่จำกัด การถูกบังคับให้เรียนจากบทเรียนและแบบฝึกหัดตามหลักสูตรของโรงเรียน ซึ่งไม่สัมพันธ์กับแนวความคิดของผู้เรียน มักจะเป็นสิ่งที่ทำลายความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน โดยธรรมชาติของมนุษย์ย่อม

มีความต้องการสมรรถนะทางจิตใจที่คล่องแคล่ว การเล่นเป็นกลุ่มจึงเป็นวิถีทางธรรมชาติอันหนึ่งที่จะก่อให้เกิดความสามารถในการพัฒนาทักษะต่างๆ

ในด้านพัฒนาการทางสังคม อารมณ์ และสติปัญญา เด็กๆ จะพัฒนาสิ่งต่างๆ เหล่านี้จากการเล่นเป็นกลุ่มที่มีกฎเกณฑ์การเล่น การเล่นเป็นกลุ่มไม่สามารถจะดำเนินไปได้ถ้าผู้เล่นไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ และถ้ามีกฎเกณฑ์แล้ว ผู้เล่นเข้าใจในกฎเกณฑ์ไม่ตรงกัน ก็ไม่สามารถจะเล่นได้ เนื่องจากธรรมชาติของเด็ก มีความต้องการที่จะเล่นเป็นกลุ่ม ดังนั้น การเล่นเป็นกลุ่มจึงมีลักษณะธรรมชาติที่จะกระตุ้นให้เด็กได้เกิดการร่วมมือกันในการสร้างกฎเกณฑ์และการปฏิบัติร่วมกัน การสร้างกฎเกณฑ์นั้น เป็นกิจกรรมด้านการปกครองที่เกี่ยวกับการตัดสินใจ การตัดสินใจว่าถูกหรือผิดนั้น เป็นการพัฒนาด้านศีลธรรมของเด็ก เพราะเด็กจะต้องร่วมกันคิดและตัดสินใจในสิ่งที่เกิดผลดี เป็นที่ยอมรับของสังคมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเพื่อหาข้อสรุปของกฎเกณฑ์ต่างๆ เด็กจะต้องแยกความคิดเห็นที่เหมือนกันและแตกต่างกัน อันเป็นกระบวนการที่พัฒนาความรู้ความคิดอย่างมีเหตุผล ถึงแม้ว่าจะมีการโต้แย้งกัน แต่เด็กๆ จะต้องยอมรับในความคิดเห็นของคนอื่นเพื่อหาข้อตกลงกันให้ได้ การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ในการเล่นเป็นกลุ่มจะเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา ในด้านความคล่องแคล่วว่องไว ประสิทธิภาพ กระบวนการแก้ปัญหา และความเชื่อมั่นในการพูดตามความคิด การยึดมั่นในกฎเกณฑ์จะนำไปสู่การคิดหาวิธีการลงโทษ เด็กๆ จะเกิดความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ขึ้นมา ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ การเล่นเป็นกลุ่มบางอย่างมีกฎเกณฑ์การเล่นอยู่แล้ว แต่เด็กสามารถที่จะปรับหรือเปลี่ยนแปลงวิธีการเล่นขึ้นมาใหม่ได้ เพื่อไม่ให้เกิดความเบื่อหน่ายการสร้างกฎเกณฑ์ขึ้นมาเองโดยไม่ต้องถูกควบคุมโดยผู้ใหญ่ ทำให้เด็กมีความคิดที่เป็นตัวของตัวเอง เมื่อมีการยอมรับในกฎเกณฑ์นั้นๆ จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกมีกำลังใจและเชื่อมั่นมากขึ้น ไม่มีการถูกบังคับให้ทำ เด็กจะทำด้วยความสมัครใจ ไม่เป็นการทำลายความรู้สึกในจิตสำนึกของเด็ก

ประโยชน์ที่ได้รับจากการเล่นเป็นกลุ่มอีกอย่างหนึ่ง คือ ความคล่องแคล่วทางร่างกาย ที่จะช่วยสร้างเสริมพัฒนาการทางจิตใจ เพราะในวัยเด็กนั้น ความคิดกับการกระทำ หรือการแสดงออกจะไม่แยกออกจากกันโดยสิ้นเชิง ความรู้สึกนึกคิดกับการกระทำจะพัฒนาไปพร้อม ๆ กันเสมอ

สรุปได้ว่า คุณค่าของการเล่นเป็นกลุ่มนั้นมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับครูผู้สอนว่าจะใช้เทคนิคและวิธีการสอนอย่างไรในขณะที่เด็กเล่นเป็นกลุ่ม การเล่นเป็นกลุ่มจะสามารถสร้างพัฒนาการของเด็กในด้านสังคม ศีลธรรม สติปัญญา อารมณ์และจิตใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนทำให้เด็กเกิดความรู้สึก และมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น ดังนั้น ในขณะที่ทำการแนะนำสั่งสอน

ให้ความรู้ในชั้นเรียน การสร้างกระบวนการเรียนรู้โดยให้เด็กเกิดความรู้จากมวลประสบการณ์ทางความคิดนั้นจะต้องทำควบคู่กันไป และจะต้องให้มีการประสานกลมกลืนกันมากที่สุด

3.3 ประเภทของการเล่นเป็นกลุ่ม

การเล่นเป็นกลุ่มสำหรับเด็กอนุบาลไม่ใช่ของใหม่ แต่สิ่งใหม่ในที่นี้ก็คือ ทฤษฎีของเพียเจท์ (Piaget) ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์รูปแบบของการจัดกิจกรรมการเล่นเป็นกลุ่มที่ดีสำหรับพัฒนาการทางสติปัญญาและสังคมของเด็ก ในการแบ่งประเภทของการเล่นเป็นกลุ่มนี้ คามิ และเดอวีรีส์ (Kamii and DeVries, 1981) ได้เน้นในเรื่องบทบาทของการเล่นและพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ ที่มีความสัมพันธ์กันและเกี่ยวข้องกันอย่างต่อเนื่อง โดยแบ่งตามลักษณะการเล่นของเด็ก ออกเป็น 8 ประเภท ดังนี้

3.3.1 ประเภทเล็งเป้าหมาย (Aiming Games) เป็นการเล่นที่มีการเล็งวัตถุไปที่เป้าหมาย และเกี่ยวกับความรู้ในด้านการเคลื่อนที่ของวัตถุในลักษณะต่างๆ การเล็งเป้าหมายทำได้ด้วยวิธีการต่างๆ กัน ที่พบบ่อยก็คือ การหย่อน การขว้าง ผลัก กลิ้งและเป่า เช่น โยนบอลใส่ตะกร้า เป่าเป้า โยนห่วงเข้าหลัก

3.3.2 ประเภทที่เกี่ยวกับการวิ่งแข่งขัน (Races) การวิ่งแข่งวิ่งๆ ไป จะเริ่มออกวิ่งพร้อมๆ กัน คนที่วิ่งถึงที่หมายก่อนเป็นผู้ชนะ และการวิ่งแข่งในลักษณะที่คู่แข่งจะวิ่งในทางที่ขนานกันเท่านั้น แต่ในการวิ่งแข่งขันของการเล่นเป็นกลุ่มนี้สามารถแบ่งได้ 3 ลักษณะ คือ

- 1) การวิ่งที่ต้องทำกิจกรรมอื่นไปด้วย เช่น วิ่งถือช้อนตักลูกบอลหรือเดินเอาของทูนหัว
- 2) การวิ่งแข่งที่มีความสัมพันธ์กัน ระหว่างทิศทาง ระยะทาง และเวลา ที่ผู้เล่นจะต้องใช้ไหวพริบ และความคล่องแคล่วว่องไวในการตัดสินใจ เช่น การเล่นเกมเก้าอี้ดนตรี การเล่นเปลี่ยนที่นั่ง
- 3) การวิ่งที่มีการผลัดกันหรือทำกิจกรรมซ้ำๆ กันหลายหน เช่น วิ่งเก็บของ เป็นต้น

3.3.3 ประเภทวิ่งไล่ตาม (Chasing Game) การเล่นวิ่งไล่ตาม เป็นการเล่นที่ผู้เล่นมีบทบาทตรงกันข้าม เช่น เด็กคนหนึ่งเป็นผู้วิ่งไล่จับในขณะที่เด็กอีกคนหนึ่งต้องวิ่งหนี การเล่นวิ่งไล่ สามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ตามลักษณะการเล่น ดังนี้

- 1) การวิ่งไล่ที่ฝ่ายหนึ่งวิ่งไล่จับอีกฝ่ายหนึ่งวิ่งหนี เช่น การเล่นเกมวิ่งไล่จับ การเล่นเกมหมาป่า
- 2) การวิ่งไล่ที่ผู้วิ่งไล่ตามจะต้องเลือกผู้เล่นอีกคนหนึ่ง เป็นผู้วิ่งหนี ในขณะที่ผู้เล่นคนอื่นนั่งรอให้เลือก เช่น มอญซ่อนผ้า
- 3) การวิ่งไล่ที่ผู้วิ่งไล่ตามจะต้องตามจับผู้วิ่งหนีทั้งหมด โดยผู้เล่นคนอื่นจะต้องพยายามปกป้องกันไม่ให้ผู้หนีถูกจับ เช่น เสือกินวัว แมวจับหนู

3.3.4 ประเภทซ่อนหาสิ่งของ (Hiding Games) เป็นการเล่นที่ผู้เล่นจะต้องเป็นคนช่างสังเกต และมีไหวพริบปฏิภาณในการเล่น ซึ่งมีลักษณะการเล่น 2 แบบ คือ

- 1) การเล่นเกมซ่อนวัตถุหรือสิ่งของ เช่น การเล่นเกมค้นหาเหยื่อ การเล่นเกมซ่อนกระดูก
- 2) การเล่นเกมซ่อนตัวเอง เช่น เล่นซ่อนหา เล่นแม่ไก่

3.3.5 ประเภทการเดาหรือทาย (Guessing Games) ในการเล่นประเภทซ่อนหาสิ่งของที่มีส่วนของการเดาอยู่ด้วย เป็นการเดาว่าสิ่งของนั้นถูกซ่อนไว้ที่ไหนเท่านั้น แต่ประเภทการเดาหรือการทายนี้เป็นการทายจากแนวที่กำหนดว่าเป็นใครหรือเป็นอะไร ซึ่งผู้ทายจะมองไม่เห็นสิ่งของเหล่านั้น โดยแบ่งลักษณะการเล่นออกเป็น 4 แบบ คือ

- 1) การเล่นเกมที่ต้องเดาหรือทายด้วยการคลำ เช่น โพงพาง ปิดตาหาเพื่อน
- 2) การเล่นเกมที่ต้องเดาหรือทายจากการฟังเสียง เช่น จับคู่เสียงสัตว์
- 3) การเล่นเกมที่ต้องเดาหรือทายจากลักษณะท่าทาง เช่น การเล่นเกมเห็นอะไร ไม้ค้ำ
- 4) การเล่นเกมที่ต้องเดาหรือทายจากคำพูด เช่น การเล่นเกม 20 คำตาม

3.3.6 ประเภทการเล่นที่ใช้คำสั่งหรือคำพูด (Games Involving Verbal Commands) เป็นการเล่นที่ผู้เล่นต้องทำตามผู้สั่ง สามารถแบ่งการเล่นออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

- 1) การเล่นเกมที่ผู้เล่นทำตามคำสั่งโดยไม่มีการเล่น เช่น เล่นบินได้น้ำขึ้นน้ำลง
- 2) การเล่นเกมที่ผู้เล่นทำตามคำสั่งและหลีกเลี่ยงโดยใช้เทคนิค เช่น ลิงชิงหลัก กระจกเข้าโพรง

3) การเล่นที่ผู้เล่นทำตามคำสั่งเป็นคู่หรือกลุ่ม เช่น หันหลังชนกัน
บัวตูมบัวบาน

3.3.7 ประเภทบัตรคำหรือบัตรภาพ (Card Games) เป็นการเล่นที่ใช้บัตรเป็นอุปกรณ์ในการเล่น ซึ่งการเล่นจะมีลักษณะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับรูปแบบของบัตรคำและบัตรภาพ โดยแยกการเล่นออกเป็น 7 ลักษณะ ดังนี้คือ

- 1) การจับบัตรภาพหรือบัตรคำบางตัว
- 2) การจับกลุ่มบัตรที่มีลักษณะเหมือนกัน
- 3) การเรียงลำดับบัตร
- 4) การเลือกบัตรภาพหรือบัตรจำนวนที่มีค่ามากกว่าหรือมากที่สุด
- 5) การจับคู่บัตรที่มีลักษณะเหมือนกันเป็นคู่ๆ หรือเป็นชุด
- 6) การเรียงบัตรเป็นชุดหรือเป็นกลุ่ม
- 7) การจับกลุ่มบัตร ตามจำนวนที่ต้องการ

3.3.8 ประเภทที่มีบอร์ดเป็นส่วนประกอบ (Board Games) เป็นการเล่นที่มีบอร์ด แผ่นกระดาน หรือแผ่นกระดาษเป็นอุปกรณ์ที่สำคัญในการเล่น ซึ่งแบ่งการเล่นออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

- 1) การเล่นเกมเคลื่อนตัวไปตามทางเดินที่กำหนด เช่นการเล่นเดินแต้ม
- 2) การเล่นเกมด้วยการเป็นผู้เติมช่องว่างต่างๆ ให้เต็มก่อน เช่น เล่น

ลือตโต้

- 3) การเล่นเกมที่นำวิธีการเล่นแบบที่ 1 และแบบที่ 2 มารวมกัน เช่น

เสียดกตั้ง

- 4) การเล่นเกมตรงกันข้าม โดยการเคลื่อนเบี้ยหลายตัวในการเดินเข้าหากัน ด้วยกลวิธีของผู้เล่นทั้ง 2 ฝ่าย เช่น เดินเบี้ย
- จะเห็นได้ว่าการเล่นเป็นกลุ่มทั้ง 8 ประเภทนี้ มีความเหมาะสมสำหรับเด็กอนุบาลเป็นอย่างยิ่ง และสามารถนำไปพัฒนาการเรียนรู้และบุคลิกภาพของเด็กได้เป็นอย่างดี

3.4 ลักษณะการจัดกิจกรรมการเล่นเป็นกลุ่มสำหรับเด็กอนุบาล

คามิ และ เดอวรีส์ (Kamii and DeVries, 1981) ได้กล่าวถึงลักษณะการจัดกิจกรรมการเล่นเป็นกลุ่มสำหรับเด็กอนุบาล ตามหลักการทางทฤษฎีของ เพียเจท์ (Piaget) ซึ่งเป็นเกณฑ์มาตรฐานและเป็นประโยชน์ทางการศึกษาไว้ 3 ประการ ดังนี้

3.4.1 เสนอสิ่งที่น่าสนใจและท้าทายเพื่อให้เด็กได้ค้นพบวิธีเล่น การเล่นเป็นกลุ่มจะมีคุณค่าและผู้เล่นเกิดความพึงพอใจได้นั้น จะต้องคำนึงถึงระดับพัฒนาการของเด็กเป็นสิ่งสำคัญ การจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยและระดับพัฒนาการของเด็ก จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกที่ดี และน่าสนใจ เพราะกิจกรรมที่เหมาะสมจะทำให้เด็กอยากรู้ อยากรองทำ และกิจกรรมนั้นยากพอที่จะท้าทาย แต่ง่ายพอที่เด็กจะสามารถกระทำได้ด้วยตนเอง กิจกรรมที่เป็นพื้นฐานสำหรับเด็กวัยนี้ จะเป็นกิจกรรมประเภทการเล็งเป้าหมาย การหย่อนสิ่งของเพราะเป็นเรื่องที่เข้าใจง่าย ในเด็กวัย 4-5 ปี เมื่อเกิดความสุขใจเขาก็จะมีความคิดและทำได้ทันทีในสิ่งที่เขาต้องการ การท้าทายในเรื่องของการหาวิธีเล่น เด็กๆ จะได้คิดอย่างกว้างขวาง เช่นเมื่อหย่อนสิ่งของพลาดเป้าหมาย เขาอาจจะตัดสินใจยื่นเข้าไปใกล้เป้าหมายให้มากขึ้น ใช้เป้าที่มีขนาดใหญ่ขึ้นและใช้วัตถุที่จะหย่อนให้เล็กลงหรือยกแขนให้สูงขึ้น หรือต่ำลงตามที่เขาคิดได้ เขาก็จะพบวิธีการเล่นที่ดีที่สุดด้วยตนเอง ส่วนเด็กที่มีอายุ 5 ปีขึ้นไป เด็กจะมีประสบการณ์ในการเล่นมากขึ้น เขาอาจจะหาวิธีการเล่นในกลุ่มได้ด้วยการผลัดกันและวางกฎเกณฑ์การเล่นร่วมกันได้ การเล่นในขั้นพื้นฐานจะช่วยกระตุ้นให้เด็กเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาในการแบ่งปันสิ่งของและแบ่งหน้าที่กัน การตัดสินใจความสำเร็จของเด็กแต่ละคนด้วยผลงานที่เขาทำได้ จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในการกระทำของเขาเอง รู้จักเปรียบเทียบกับเพื่อนในกลุ่ม มีเหตุผล เกิดความท้าทาย ทำให้มีความพยายามที่จะหาวิธีเล่นให้ดีขึ้นในครั้งต่อไป

นอกจากนี้ คามิ และ เดอวรีส์ (Kamii and DeVries, 1981) ยังเสนอให้พิจารณาว่า กิจกรรมที่เล่นจะน่าสนใจและท้าทายสำหรับเด็กหรือไม่นั้น สิ่งที่ควรวิเคราะห์ ก็คือสิ่งที่เด็กคิด และความเป็นไปได้ที่จะเล่นและทำได้ด้วยตนเอง กิจกรรมที่มีพัฒนาการทางความคิดเพียงเล็กน้อยไม่ควรที่จะนำมาให้เด็กเล่น เพราะนอกจากจะไม่ช่วยกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจหรืออยากรู้อยากเห็นตามธรรมชาติของเด็กวัยนี้แล้ว ยังไม่ท้าทายความสามารถของเด็กอีกด้วย ครูอาจจะพอใจมากถ้ากิจกรรมนั้นง่ายเกินไปแล้วเด็กทุกคนทำได้อย่างง่าย ๆ แต่เด็กจะไม่ได้ฝึกคิดและแก้ปัญหาเลย ในทางตรงกันข้ามกิจกรรมที่ซับซ้อน มีวิธีการที่ยู่ยากเกินไปไม่เหมาะสมกับ

ระดับพัฒนาการของเด็ก ก็จะทำให้เด็กไม่สนใจ ไม่อยากกระทำ ครูต้องคอยแนะนำทุกขั้นตอน ก็จะไม่เกิดประโยชน์สำหรับเด็กเลย ผลก็คือเด็กรู้สึกสับสนและไม่เข้าใจ

3.4.2 ทำให้เด็กสามารถตัดสินใจในความสำเร็จของตนเองได้ คามิ และ เดอวีรีส์ (Kamii and DeVries, 1981) กล่าวว่า กิจกรรมการเล่นเป็นกลุ่มที่ดีและเหมาะสมกับเด็กนั้น เมื่อกิจกรรมสิ้นสุดลงในความเป็นไปได้ เด็กจะต้องประเมินผลการเล่นได้ด้วยตนเอง และผลที่เกิดขึ้นจะต้องชัดเจนไม่คลุมเครือ และตัดสินใจในความสำเร็จได้ เช่น การเล่นปาเป้า เด็กจะรู้ผลทันทีว่าเขาสามารถทำได้ถูก หรือพลาดเป้า หรือในการเล่นซ่อนหา ผู้เล่นทั้งสองฝ่าย จะรู้ได้ว่าเขาหาพบหรือไม่พบ ผลที่เกิดขึ้นชัดเจนในทางกลับกัน หากกิจกรรมนั้นผลที่เกิดขึ้นคลุมเครือ เช่น ปาบอลกระทบเป้าโดยใช้ผ้ามุ้งห้องหรือผังกติกเป็นเป้าเมื่อเด็กปาบอลไปกระทบเป้าแล้วบอลหล่นลงพื้น ไม่มีหลักฐานชัดเจน เด็กไม่สามารถตัดสินใจได้ว่าเด็กคนไหนปาเข้าเป้าได้ใกล้เคียงกว่ากัน ดังนั้นควรปรับปรุงกิจกรรมให้เหมาะสม อาจใช้ลูกบอลสักหลาดหรือลูกเทนนิสปาเป้าที่วัตถุดิบติดกับผังกติก หรือใช้ลูกดอกที่ปักติดอยู่กับเป้า เด็กจะได้เห็นหลักฐานที่ชัดเจนและตัดสินใจผลงานได้

คามิ และเดอวีรีส์ (Kamii and DeVries, 1981) ให้ข้อคิดว่าลักษณะของเกณฑ์ข้อที่ 2 นี้มีความสัมพันธ์กับเกณฑ์ข้อที่ 1 เป็นอย่างมาก เพราะถ้าหากเด็กไม่สามารถตัดสินใจในความสำเร็จของตนเอง ก็จะทำให้เด็กสนใจในกิจกรรมนั้นน้อยลงไป แต่ถ้ากิจกรรมนั้นเห็นผลชัดเจน เด็กก็จะมีความพยายามที่จะคิดค้นวิธีการเล่นให้ดียิ่งขึ้นไป และสามารถตัดสินใจในความสำเร็จของตนเองได้เป็นอย่างดี

3.4.3 ให้ผู้เล่นทุกคนมีส่วนร่วมในการเล่นอย่างตั้งใจตลอดกิจกรรม คามิและเดอวีรีส์ (Kamii and DeVries, 1981) กล่าวว่า การประเมินผล และการร่วมกิจกรรมในการเล่นเป็นกลุ่มของเด็กนั้น มีความเกี่ยวข้องกับการพิจารณาความเป็นไปได้ ซึ่งสัมพันธ์กับระดับพัฒนาการของเด็กที่จะทำให้เด็กเกิดความสนใจ เมื่อผู้เล่นในกลุ่มคนใดคนหนึ่งไม่มีอะไรทำ ก็จะไม่เกิดแรงกระตุ้นในการเข้าร่วมกิจกรรมนั้น เช่น การเล่นเกมอ้อคนตรี เด็กที่ถูกคัดออกจะรู้สึกหมดหวังและหมดสนุก ส่วนการเล่นไล่จับผู้เล่นทุกคนมีโอกาสในการเล่นได้ตลอดกิจกรรม

ในการพิจารณาว่ากิจกรรมใดที่เข้าลักษณะตามเกณฑ์ที่ 3 นี้หรือไม่นั้น คามิและเดอวีรีส์ (Kamii and DeVries, 1981) เสนอว่า สิ่งสำคัญที่เกี่ยวข้องกันก็คือ ประสบการณ์แห่งพฤติกรรมธรรมชาติของเด็ก การรู้สึกไม่สมหวังและเบื่อหน่ายจะไม่เป็นที่พอใจของเด็กทุกวัย และจะไม่เกิดการพัฒนาในทุก ๆ ด้านของเด็กด้วย การมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่น่าสนใจนี้ จะ

เกี่ยวข้องกับเกณฑ์ที่ 1 เป็นอย่างมาก ถ้ากิจกรรมการเล่นที่ก่อให้เกิดความสนใจและท้าทายจะมีผลทางจิตใจ และพัฒนาความคิดของเด็ก ในทางตรงกันข้ามถ้ากิจกรรมใดเด็กไม่ได้ร่วมกิจกรรมโดยตลอดจะไม่มีสิ่งที่น่าสนใจและท้าทาย

จากเกณฑ์ทั้ง 3 ประการตามแนวความคิดของ เพียเจต์ (Piaget) ที่ได้กล่าวมาแล้วสำหรับกิจกรรมการเล่นเป็นกลุ่ม คามิ และเดอวีรีส์ (Kamii and DeVries, 1981) ได้สรุปว่า มิได้มีเพียงเพื่อจะให้เด็กเรียนรู้ที่จะเล่นกับกิจกรรมเท่านั้น แต่มีความสำคัญว่าเด็กจะได้เล่นอย่างถูกต้องตามกฎเกณฑ์การเล่นหรือไม่ มีสาระก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาความคิดของเด็ก ๆ หรือไม่ และเพิ่มความสามารถในการเล่น หรือมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมมากนักน้อยเพียงใด

ดังนั้น ครูสามารถที่จะนำกิจกรรมการเล่นอื่นๆ อีกมากมายที่ครูมีประสบการณ์มาใช้ในการจัดกิจกรรมให้กับเด็กเพื่อปรับปรุงให้เข้ากับเกณฑ์ที่ 1 ก่อน แล้วพัฒนาให้เป็นการเล่นเป็นกลุ่มที่ดีต่อไป

4. ความเชื่อมั่นในตนเอง

4.1 ความหมายของความเชื่อมั่นในตนเอง

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาทั้งต่างประเทศและในประเทศไทยได้ให้ความหมายของความเชื่อมั่นในตนเองไว้แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

สมิท (Smith, 1961) ให้ความหมายของความเชื่อมั่นในตนเองว่า หมายถึง ความพึงพอใจในตนเอง ความภาคภูมิใจในตนเองหรือการยอมรับตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเองจะมีในบุคคลมากนักน้อยเพียงใดสามารถพิจารณาได้จากความขัดแย้งระหว่างตนตามอัตรภาพ (Real Self) กับตนตามปณิธาน (Ideal Self) ถ้าความขัดแย้งมากจะเป็นเหตุทำให้ตนมีความรู้สึกว่ามีค่า ไม่เหมาะสม และไม่พึงพอใจในตนเอง อันหมายถึงขาดความเชื่อมั่นในตนเอง เกิดความวิตกกังวล ขาดความอบอุ่น และชอบพึ่งพาผู้อื่น

ไซมอนส์ (Symonds, 1964) กล่าวว่าบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองจะไม่ยอมจำนนต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยสิ้นเชิงทีเดียว ต่างกับคนที่ขาดความเชื่อมั่นในตนเองคือมีความขลาดกลัวและไม่แน่ใจในตนเอง ซึ่งใช้เวลาส่วนใหญ่ไปในทางนึกวาดภาพเอาเองตามสิ่งที่ตนต้องการ หรือ

ปรารถนาสิ่งใดก็จะไม่ทำตามลำดับขั้นแห่งความเป็นจริง เนื่องจากเกิดความฉลาดกลัว หวั่นวิตก จนกลายเป็นคนไม่กล้าทำอะไรเลย อาจกล่าวได้ว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนขาดความเชื่อมั่นในตนเอง คือ ขาดความรู้ ขาดความกล้าหาญในทางชอบธรรม และมีความเกียจคร้าน และยังเนื่องมาจากความเชื่อที่ฝังลึกอยู่ในใจ หรือบางทีก็เป็นผลของความล้มเหลวในอดีต

เฮอรัลล็อก (Hurlock, 1964) กล่าวว่า เด็กที่มีความนึกคิดที่เกี่ยวกับตนเอง จะรู้สึกว่ามีใครข่มขู่เขา เวลาเขาพูดจึงมักจะสับสนไม่หลบสายตาของกลุ่มคนและผู้อื่น เสียงที่พูดดังฟังชัด เป็นการแสดงออกถึงความกล้าหาญ และความมั่นใจในตนเองที่จะเผชิญต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ และเผชิญต่อความเป็นจริง แม้ว่าเหตุการณ์หรือความเป็นจริงที่เกิดขึ้นจะเป็นอุปสรรคต่อการทำงาน เขาก็ไม่บังเกิดความท้อถอย ยังคงรับผิดชอบ และตั้งใจกระทำงานนั้น ๆ ต่อไป อย่างเชื่อมั่นว่า ตนสามารถกระทำสิ่งที่กำลังทำอยู่ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยตนเอง

แบลร์ (Blair, 1968) กล่าวว่า คนที่ยอมรับสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่ตนประสบ โดยปราศจากความกลัวความล้มเหลว จะเป็นบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง จึงทำให้บุคคลกล้าที่จะเผชิญกับสถานการณ์ใดๆ ด้วยความไม่กลัว และเขาย่อมแน่ใจว่าสถานการณ์นั้นๆ จะไม่ทำให้เขาได้รับความเดือดร้อน ไม่สบายใจ มีความเชื่อมั่นในตนเองว่า ที่ตนกระทำไปนั้นเป็นสิ่งที่ดีงาม

เลขา ปิยะอัจฉริยะ (2524) กล่าวถึง ความนึกคิดเกี่ยวกับคนทั้งในแง่บวกและแง่ลบว่าเป็นความคิดพื้นฐานหรือความเชื่อเบื้องต้นที่จะนำไปสู่บุคคลมี หรือขาดความเชื่อมั่นในตนเอง บุคคลที่มีความภาคภูมิใจในตนเอง เชื่อว่าตนมีความสามารถ มีคุณค่า มีความสำคัญ ยอมรับ และพอใจในความเป็นตัวของตัวเองแล้ว ย่อมสร้างความเชื่อมั่นในตนเองให้เกิดขึ้นได้และอยู่ในระดับที่สูงกว่าบุคคลที่ขาดความภาคภูมิใจ ไม่แน่ใจในความสามารถและค่าของตน ดังนั้น เด็กที่มีความเชื่อมั่นในตนเองจึงหมายถึง เด็กที่มีความรู้สึกนึกคิดที่ดีต่อตนเอง

มานิดา ทองทวี (2526) กล่าวว่า ความเชื่อมั่นในตนเองหมายถึง ความแน่ใจ มั่นใจของบุคคล ที่จะเผชิญต่อเหตุการณ์ต่างๆ หรือกล้าเผชิญต่อความจริง ตลอดจนมีความตั้งใจ กระทำสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จไปด้วยดี

สุนีย์รัตน์ ฤทธิรงค์ชัยเลิศ (2529) ให้ความหมายว่า ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง การหยั่งรู้ถึงความสามารถของตนเอง ความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง มีความมั่นใจในการกระทำ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ สามารถเป็นตัวของตัวเอง เข้าใจบทบาทของตนเองในสังคม และสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม

จงใจ ขจรศิลป์ (2532) ให้ความหมายว่า ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง การกล้าแสดงออก กล้าตัดสินใจ และมีความมั่นใจที่จะทำสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จได้ตามที่ต้องการและเด็กจะเกิดความเชื่อมั่นในตนเองได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมรอบตัวเล็ก เช่น พ่อแม่ ครู เพื่อน และบุคคลอื่นๆ ที่เด็กรู้จัก รวมทั้งการมีโอกาสพบกับความสำเร็จของเด็กด้วย

วัลนา ศรีน้อย (2533) ได้ให้ความหมายของความเชื่อมั่นในตนเองว่า คือ การหยั่งรู้ถึงความสามารถของตนเอง มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง มีความมั่นใจในการกระทำ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ สามารถเป็นตัวของตัวเอง เข้าใจบทบาทของตนเองในสังคม และสามารถปรับตัว อยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม

นภาลักษณ์ รุ่งสุวรรณ (2534) กล่าวว่าความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึงลักษณะของบุคคลที่มีจิตใจมั่นคง ไม่เชื่อโดยไร้เหตุผล ไม่หวั่นไหวต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ กล้าแสดงความคิดเห็น กล้าซักถามในสิ่งที่ตนยังไม่เข้าใจ ต้องการทำอะไรด้วยตนเอง มีการตัดสินใจโดยไม่ลังเล สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี ไม่หลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่เป็นปัญหา มีความรับผิดชอบในผลงานของตน ขอบทำสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ มีแนวทางเป็นของตนเอง มีมานะพยายามและมีความอดทน

ดังนั้น จึงอาจกล่าวสรุปได้ว่า ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง พฤติกรรมที่มีลักษณะ กล้าแสดงออก กล้าตัดสินใจด้วยตนเองอย่างมั่นใจโดยไม่ฟังผู้อื่น กล้าพูด กล้าทำ กล้าตอบคำถามโดยไม่ลังเล มีความกระตือรือร้น ไม่สะทกสะท้านต่อเหตุการณ์และบุคคล ไม่ขี้อาย ไม่ประหม่าหวาดผวา และแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดีกับสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม

4.2 ความสำคัญของความเชื่อมั่นในตนเอง

ความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นบุคลิกภาพทางสังคมอย่างหนึ่ง que ควรปลูกฝังให้เด็ก และส่งเสริมให้พัฒนาอยู่เสมอ เพราะคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองจะมีบุคลิกภาพดี มองโลกในแง่ดี และประสบความสำเร็จในชีวิต

สมาคมการศึกษาเด็กแห่งอเมริกา (Child Study Association of America, 1955) แสดงความคิดเห็นไว้ว่า ความเชื่อมั่นในตนเองจะเกิดขึ้นกับเด็กที่ประสบความสำเร็จในการกระทำสิ่งต่าง ๆ เสมอ ๆ บุคคลยิ่งประสบผลสำเร็จมากเท่าไร ย่อมทำให้มีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้นเท่านั้น เมื่อบุคคลมีความเชื่อมั่นในตนเอง เขาจะรู้สึกว่าตัวเองไม่ถูกข่มขู่จากคนอื่น ทำให้ความยุ่งยากใจต่างๆ ลดลงไป หรือหมดไป อันเป็นผลทำให้มีความสามารถที่

จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้ได้ผลดียิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและต่อสังคม ในขณะที่เด็กที่ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง คอยแต่จะฟังผู้อื่นเสมอ ผลที่ตามมาก็คือ ขาดความกล้า ขลาด ต่อการจะกระทำกิจการในหน้าที่ของตน จะทำสิ่งใดต้องคอยถามหรือคอยปรึกษาคนอื่น ๆ ไม่นั่นใจ ในความสามารถของตนเองไม่กล้าที่จะทำสิ่งใด เพราะกลัวจะเกิดความเสียหายและผิดพลาด

มาสโลว์ (Maslow, 1954) ได้กล่าวว่า คนทุกคนในสังคมมีความปรารถนาที่จะได้รับความสำเร็จ ความภาคภูมิใจในตนเอง และต้องการให้คนอื่นยอมรับนับถือในความสำเร็จของตนด้วย ถ้าความต้องการนี้ได้รับการตอบสนองจนพอใจ จะทำให้บุคคลนั้นมีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีค่า มีความสามารถ และมีประโยชน์ต่อสังคม แต่ถ้าความต้องการนี้ถูกขัดขวางจะทำให้เกิดความรู้สึกว่ามีปมด้อย หรือเสียความภาคภูมิใจในตนเองได้

เบรคเคนริดจ์ (Breckenridge, 1955) ได้กล่าวว่า การได้รับการยอมรับจากครอบครัว จะเป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้เด็กสามารถพัฒนาความคิดเรื่องการนับถือตนเองและความเชื่อมั่นในตนเอง เด็กที่มีความเชื่อมั่นในตนเองจะมีความสามารถในการควบคุมตนเอง มีความรับผิดชอบและมีความสามารถในการแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมด้วย

สวนา พรพัฒน์กุล (2520) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของความเชื่อมั่นในตนเองว่า ความเชื่อมั่นในตนเองเป็นสิ่งที่แสดงว่าบุคคลเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และมีความหมายต่อสังคม ถ้าบุคคลมีความเชื่อมั่นในตนเองแล้วก็จะไม่เฉยเมยต่อภาวะการณ์ต่างๆ ในสังคมของตน แต่จะเข้าไปมีส่วนร่วมตามสิทธิและหน้าที่ที่ถูกต้อง ดังนั้น ความเชื่อมั่นในตนเองจึงเป็นสิ่งสำคัญที่กระตุ้นให้ทุกคนกล้าแสดงออก ซึ่งความคิดเห็นต่อทุกๆ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตตน และความอยู่รอดของสังคม

สมุท ศิริโซ (2522) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของความเชื่อมั่นในตนเองว่า ความเชื่อมั่นในตนเองเป็นความรู้สึกสำมัญ และเป็นประโยชน์ที่ทำให้เกิดความเข้มแข็งแก่แผนการดำเนินงานสร้างชีวิต บุคคลใดที่แสดงความเชื่อมั่นในตนเองออกมาในสมรรถภาพแห่งการปฏิบัติงาน ย่อมชักจูงให้บุคคลอื่นมีความเชื่อมั่นตามได้ และความเชื่อมั่นในตนเองจะเป็นพลังในการต่อสู้กับปัญหาต่างๆ ได้ ด้วยความมั่นใจ

วินัย ธรรมศิลป์ (2527) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของความเชื่อมั่นในตนเองว่าเป็นสิ่งสำคัญ และสามารถปลุกฝังให้เกิดขึ้นได้ ผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง จะมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตน สามารถทำงานได้ประสบผลสำเร็จ ยอมรับสถานการณ์ใหม่ๆ ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดี และยังสามารถเข้าใจตนเองเกี่ยวกับคุณค่าของตนว่า เป็นคนที่มีความสามารถ มีความสำคัญและมีความสำเร็จ

พชรภรณ์ เพียรคงชล (2533) ได้กล่าวถึงความสำคัญของความเชื่อมั่นในตนเอง ว่า ความเชื่อมั่นในตนเองเป็นความรู้สึกที่เป็นประโยชน์และสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งทำให้บุคคลที่มีชีวิตจิตใจ มีกำลังใจทำตามแผนการต่างๆ ที่จะไปสู่ความสำเร็จได้ ใครก็ตามที่ใช้ความเชื่อมั่นในตนเองควบคู่ไปกับความสามารถของตน จะทำให้เกิดความมั่นใจกับคนอื่น ๆ ด้วย

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าความเชื่อมั่นในตนเองมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคล บุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง จะกล้าแสดงออก และกล้าตัดสินใจด้วยตนเอง เมื่อประสบกับปัญหาต่างๆ มีความรับผิดชอบในหน้าที่การงานของตน สามารถประสบความสำเร็จในการงาน ยอมรับสถานการณ์ใหม่ๆ และปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดี ซึ่งเป็นบุคลิกภาพอย่างหนึ่ง que ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับเด็ก

4.3 ลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง

ถ้าจะกล่าวถึงลักษณะของเด็กที่มีความเชื่อมั่นใจตนเอง อาจบรรยายได้ว่าเป็นเด็กที่มีความเข้าใจเป็นอย่างดีเกี่ยวกับบทบาทของตนเองในสังคม คือมีลักษณะของการพึ่งพาตนเองได้ รู้จักนำตนเองเมื่อเข้ากลุ่มก็สามารถเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีได้ สามารถตัดสินใจในสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเอง มีความกล้าไม่ขลาดคอย มีความภาคภูมิใจในความสำเร็จ เมื่อไม่สำเร็จ ก็ไม่ท้อถอย จะพยายามต่อไปด้วยความรับผิดชอบ นอกจากนี้เด็กที่มีความเชื่อมั่นในตนเองไม่กลัวที่จะคิดสร้างสรรค์สัมพันธ์กับผู้อื่น ไม่เฉยเมยต่อสิ่งแวดล้อมสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดี เฟลเซนธอล (Pelsenthal, 1972) ได้กล่าวถึงลักษณะทางสังคมของเด็กที่มีความเชื่อมั่นในตนเองว่า เด็กเหล่านี้มักเป็นคนร่าเริง คล่องแคล่ว กระตือรือร้น เบิกเผย สามารถรับฟังความคิดเห็น และคำนึงหรือสิ่งที่ผู้อื่นเลือกยึดถือเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตของเขาได้ นอกจากนี้ยังรู้จักผิดถูกเมื่อตนเองผิดก็ยอมรับผิด เฟลเซนธอล สรุปว่า คุณลักษณะของเด็กที่มีความเชื่อมั่นในตนเองเป็นคุณลักษณะของบุคคลที่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์แล้ว

ซูชีพ อ่อนโลกสูง (2516) ได้ศึกษาและสรุปพฤติกรรมของผู้มีความเชื่อมั่นในตนเองไว้ ดังนี้

1. มีความมั่นใจในการกระทำของตนเอง และมั่นใจว่าจะพบความสำเร็จในสิ่งที่ได้กระทำลงไป

เฉพาะหน้าได้ดี

2. ไม่หลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่เป็นปัญหา และสามารถในการแก้ปัญหา
3. กล้าแสดงความคิดเห็น กล้าตัดสินใจ และกล้าเผชิญกับความเป็นจริง
4. มีความรับผิดชอบสูง
5. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
6. ไม่เชื่อผู้อื่นโดยไร้เหตุผล
7. ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้ง่าย
8. ไม่วิตกกังวลมากเกินไป
9. รักความยุติธรรม
10. มีลักษณะเป็นผู้นำ

ส่วนบุคคลที่ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง จะก่อให้เกิดลักษณะพฤติกรรมของบุคคล ดังนี้ จากการศึกษาของ เบรคเคนริดจ์ (Breckenridge, 1955) พบว่า บุคคลที่ขาดความเชื่อมั่นในตนเองนี้ จะไม่มีความสามารถในการควบคุมตนเอง ขาดความรับผิดชอบต่อตนเอง ไม่สามารถแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม และไม่บรรลุจุดหมายทางอารมณ์ กล่าวคือ ไม่สามารถรับฟังความคิดเห็น หรือคำนิยมของผู้อื่นได้ และมักจะประสบความล้มเหลว รู้สึกว่าตนเองถูกข่มขู่ หรือขู่เข็ญจากคนอื่น ทำให้เกิดความยุ่งยากใจ และยังใช้เวลาส่วนใหญ่กับการเพื่อฟื้น โดยนึกวาดภาพเอาเองในสิ่งที่ตนเองต้องการ หรือปรารถนาสิ่งใดก็จะไม่กระทำตามลำดับขั้นแห่งความเป็นจริง เนื่องจากเกิดความกลัว วิตกกังวล กลายเป็นความไม่กล้าทำอะไรเลย ต้องคอยพึ่งพาผู้อื่นอยู่เสมอ ผลที่ตามมาก็คือ ขาดความกล้า ที่จะเผชิญต่ออุปสรรค หรืองานที่ยากลำบากข้างหน้า ซึ่งกล่าวได้ว่า บุคคลที่ขาดความเชื่อมั่นในตนเองเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งในการพัฒนาบุคคล อันเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ดังนั้น บุคคลจึงควรสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง

ไซมอนด์ (Symond, 1964) กล่าวถึง องค์ประกอบที่ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ดังนี้

1. ทราบในสิ่งที่ตนต้องการ
2. คิดในสิ่งที่ตนเห็นว่าจะกระทำสำเร็จ
3. สามารถตัดสินใจได้
4. ลงมือกระทำจริงๆ กับสิ่งที่ตนตัดสินใจแล้ว

เดโช สวานานท์ (2516) ได้เสนอแนวทางปฏิบัติเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในตนเองไว้ 6 ประการ คือ

1. ไม่แยแสต่ออดีตที่ผิดพลาด และเริ่มต้นใหม่ตั้งแต่นั้นเป็นต้นไป
2. เชื่อในความสามารถพิเศษที่มีอยู่ในตนเอง เชื่อว่าความสามารถในส่วนที่ยังปิดบังซ่อนเร้นในตนเองนั้น ยังมีอยู่อีก
3. ไม่พูดและจดจำในเรื่องที่ก่อให้เกิดความรู้สึกท้อแท้ ถดถอย
4. คิดแต่ด้านที่ไม่เป็นอุปสรรคและพึงคิดถึงอุปสรรคแต่เพียงพอประมาณ
5. สร้างภาพความเป็นผู้มีชัยในความคิดเสมอ
6. สะสมความสำเร็จเล็กๆ น้อยๆ ในชีวิต เพื่อเป็นบันไดก้าวไปสู่ความเชื่อมั่นในตนเองอย่างแท้จริงในขั้นปลาย

อารีย์ เศรษฐชัย (2520) กล่าวว่า บุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง จะทำให้เกิดความเข้มแข็งต่อแผนการดำเนินงานสร้างชีวิต และชักจูงให้บุคคลอื่นมีความเชื่อมั่นตามได้ และมีพลังในการต่อสู้กับปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยความมั่นใจ ชอบแสดงความคิดเห็นและกล้าตัดสินใจด้วยตนเอง

สมุท ศิริโชค (2522) ได้กล่าวถึงวิธีการสร้างความเชื่อมั่นในตนเองไว้ ดังนี้

1. ศึกษาความรู้อย่างไม่ลดละ การศึกษาเป็นม่อเกิดแห่งความรู้ เป็นพลังอันยิ่งใหญ่ของมนุษย์ คนที่รักความก้าวหน้า จะต้องเป็นนักศึกษา นักค้นคว้า คนที่ยังฉลาดมากยิ่งขึ้นเกิดความเชื่อมั่นในตนเองมาก คนที่ไม่ยอมศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ ก็ไม่มีทางที่จะก้าวหน้าไปได้ไกล อนาคตก็จะไม่แจ่มใส ดังนั้นการศึกษาหาความรู้ที่ดีและสามารถปฏิบัติได้คือ อ่านให้มาก ฟังให้มาก บันทึกให้มาก และคิดให้มาก
2. แผนงานที่ดี ใครที่ทำงานโดยไม่มีแผนงาน จะทำงานใหญ่ให้สำเร็จไม่ได้ ดังคำกล่าวที่ว่า "ในการทำงานทุกชนิดหากวางแผนดีไว้ก่อน งานนั้นก็เท่ากับว่าสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง"
3. ทำใจดีสู้เสือหรือยิ้มรับได้เมื่อภัยมา เช่น ในการพูดต่อที่ชุมชน เมื่อผู้พูดเกิดความประหม่า ไม่มีความมั่นใจในตนเอง วิธีแก้ คือ บลุกใจตนเองให้เข้มแข็ง ทำใจดีสู้เสือนึกเสียว่าเราก็คงเขาก็คน จะไปเกรงกลัวทำไม

4. ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง สิ่งสุดท้ายที่จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ก็คือ ลงมือปฏิบัติที่เราเรียนรู้สิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะละเอียดหรือหยาบเพียงใดก็ตาม ถ้าเราไม่เคยปฏิบัติแล้วก็เปรียบเสมือนคนที่เรียนแต่ทฤษฎี

วิสันต์ บัณฑิตวงศ์ (2523) ยังกล่าวอีกว่า การที่จะสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นแก่ตนเอง จนเกิดเป็นนิสัยนั้น ปฏิบัติได้ดังนี้

1. สืบหาข้อบกพร่องของตนเองด้วยใจบริสุทธิ์ เพื่อแก้ไข
2. พยายามหักแก้ไขอุปสรรคที่ละเอียดละออเรื่อยๆ
3. ให้ความแก่ตนเองตามสมควร ในการที่จะกระทำสิ่งใดให้สำเร็จผลตาม

ความประสงค์

4. แสวงหาภาวะการณ์ที่จะทำให้เกิดอุปสรรคอยู่เสมอ เพื่อเป็นการบริหารจิตใจ ให้เกิดความแข็งแกร่ง

นอกจากนี้ เลขา บิยะอัจริยะ (2524) กล่าวไว้ว่า ความเชื่อมั่นในตนเองเป็นส่วนหนึ่งของความรู้สึกนึกคิดที่ดีที่บุคคลมีต่อตนเอง ความนึกคิดเกี่ยวกับตนเป็นเรื่องของทัศนคติหรือประมวลความรู้ ความคิด ความเข้าใจ และความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อตนเอง ถ้าบุคคลใดมีความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนในทางที่ดี การแสดงหรือพฤติกรรมของบุคคลนั้นก็สะท้อนให้เห็นว่า เขามีความภาคภูมิใจในการเป็นตัวของเขา หึงพ้อใจ และยอมรับทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นตัวเขา รวมทั้งมองเห็นว่าตนมีคุณค่า มีความสามารถ และความสำคัญในตลอดเวลาและทุกสถานที่ ในทางตรงกันข้ามถ้าความคิดเรื่องตนของบุคคลใด เป็นไปในทางที่ไม่ดี บุคคลผู้นั้นก็จะมองเห็นว่าตนเองไม่มีค่า ไม่มีความสำคัญ ไม่เป็นที่ต้องการหรือยอมรับจากผู้อื่น ขาดความอบอุ่น รู้สึกช่วยตนเองไม่ได้เพราะไม่มีความสามารถ ซึ่งจะสังเกตได้จากพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเชื่อมั่นในตนเองต่อไปนี้

1. มีจิตใจมั่นคง เช่น ไม่เชื่อโดยไร้เหตุผล ไม่หวั่นไหวต่อคำวิพากษ์วิจารณ์
2. กล้าแสดงออก เช่น กล้าพูด กล้าตอบ กล้าซักถาม กล้าแสดงความคิดเห็น
3. กล้าตัดสินใจ เช่น ตัดสินใจด้วยตนเอง ไม่ลังเล แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี
4. กล้าเผชิญความจริง เช่น ไม่หลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่เป็นปัญหา พยายามในสภาพ

ของตนเอง พยายามในงานที่ทำและสังคมที่ตนอยู่

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536) กล่าวไว้ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความพร้อมด้านสังคมระดับก่อนประถมศึกษาว่า ครูสามารถฝึกให้เด็กมีพฤติกรรมกล้าแสดงออก

กล้าตัดสินใจ และพยายามแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะส่งเสริมให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเอง

สรุปได้ว่า ลักษณะของเด็กที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นผู้ที่มีความคิดเกี่ยวกับตนเองดี แน่ใจว่าตนมีคุณค่า และสามารถเป็นผู้นำที่ดีของกลุ่มได้ กล้าที่จะตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ด้วยตนเอง กล้าในการแสดงออก ไม่หวั่นเกรงต่อการที่จะต้องพูดแสดงความคิดเห็น หรือปรากฏตัวต่อหน้าคนหมู่มาก และปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เพราะสามารถเข้ากับบุคคลต่าง ๆ ได้ดี แม้ว่าจะยังไม่คุ้นเคย ต่างกับเด็กที่ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งจะรู้สึกอึดอัดและไม่สบายใจเมื่ออยู่ในกลุ่มคนมาก ๆ มักจะเป็นผู้ทำตามมากกว่าที่จะเสนอความคิดเห็นของตนเองต่อกลุ่ม เพราะคิดว่าตนไม่เก่ง หัวไม่ดี ไม่เชื่อว่าตนจะเป็นผู้นำได้ และรู้สึกว่าเป็นคนไร้ประโยชน์

4.4 พฤติกรรมกล้าแสดงออก

แคนเฟอร์ และโกลด์สไตน์ (Kanfer and Goldstein, 1975) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมกล้าแสดงออกว่า พฤติกรรมกล้าแสดงออกเป็นพฤติกรรมที่อยู่กึ่งกลางระหว่างพฤติกรรมไม่กล้าแสดงออก และพฤติกรรมก้าวร้าว

4.4.1 ลักษณะของบุคคลที่มีพฤติกรรมไม่กล้าแสดงออก

อัลเบอร์ตี และเอมมอนส์ (Alberti and Emmons, 1978) กล่าวว่าไว้ว่า พฤติกรรมไม่กล้าแสดงออกมีลักษณะที่ตรงกันข้ามกับพฤติกรรมกล้าแสดงออก กล่าวคือ พฤติกรรมไม่กล้าแสดงออก หมายถึง ความไม่กล้าแสดงออกอันเนื่องมาจากการที่บุคคลมีความอายและความขลาดกลัวอยู่เป็นนิสัยประจำตัว หรือไม่กล้าแสดงออกตามความรู้สึกที่แท้จริงของตนเองในเกือบทุกสถานการณ์ ตลอดจนไม่ทำความรบกวนให้กับผู้ใด บุคคลประเภทนี้เมื่อเป็นเด็ก ๆ ก็มักจะทำอะไรตามความต้องการของบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ใหญ่เสมอ โดยไม่พูดคัดค้านอะไรเลย เมื่อเป็นผู้ใหญ่เขาจะไม่กล้าพูดหรือกระทำสิ่งใด ออกมา ทั้งที่เป็นสิ่งถูกต้องและมีเหตุผลสมควร เช่น ไม่กล้าที่จะทักท้วงบริการที่ผิดพลาดในร้านอาหาร เพราะกลัวว่าจะเป็นจุดสนใจหรือถูกคนอื่นมองในทางลบ ไม่กล้าแสดงออกซึ่งความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากเพื่อน ๆ เพราะกลัวว่าจะทำให้ผู้คนเหล่านั้นไม่ชอบหน้าหรือโกรธเคือง รวมไปถึงไม่กล้าที่จะแสดงความรู้สึกชื่นชมยินดี ยกย่องสรรเสริญหรือรักใคร่ผู้ใด เพราะคิดว่าการแสดงออกซึ่งความรู้สึกดังกล่าวเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความ

เก็บเงินหรือนำอายุ เป็นต้น โดยทั่วไปแล้ว บุคคลประเภทนี้มักจะมีค่านับถือตนเองต่ำ และเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นจะมีความอึดอัดใจ วิตกกังวลกับทุกสถานการณ์

เฟนสเตอร์ไฮม์ และแบร์ (Fensterheim and Bear, 1975) กล่าวว่า บุคคลที่ไม่กล้าแสดงออกมีลักษณะ ดังนี้

1. ขี้อาย ขลาดกลัว ยอมให้ตนเองตกเป็นทาสของคนอื่น ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น เป็นคนเฉื่อยชาในทุกสถานการณ์ เมื่อผู้อื่นทำให้ตนเดือดร้อน เช่น เหยียบเท้าตนเอง กลับเป็นฝ่ายขอโทษแสดงความเสียใจเอง
2. มีปัญหาในการติดต่อกับคนอื่น โดยขาดคุณลักษณะของความเปิดเผย ตรงไปตรงมา ซื่อสัตย์ และเหมาะสมกับบุคคล เวลา และสถานที่
3. กล้าแสดงออกครั้งๆ กลางๆ คือกล้าแสดงออกในสิ่งหนึ่ง แต่ไม่กล้าแสดงออกในอีกสิ่งหนึ่ง ไม่มีความสม่ำเสมอในการกล้าแสดงออก
4. มีพฤติกรรมบกพร่อง เช่น ไม่กล้าสบตาผู้อื่นในขณะที่สนทนากัน พูดน้อย ไม่กล้ายื่นข้อเสนอ หรือเป็นผู้เริ่มการสนทนาก่อน
5. ถูกสะกดกั้นด้วยเหตุเฉพาะบางอย่าง โดยที่ตนเองรู้ว่าตนเองควรทำอะไรและมีความสามารถในการทำสิ่งนั้นด้วย แต่เนื่องจากมีความกลัวบางอย่างมายับยั้งไม่ให้ทำสิ่งนั้น เช่น กลัวการถูกลงโทษ กลัวความโกรธ กลัวการถูกวิพากษ์วิจารณ์ เป็นต้น
6. เป็นบุคคลซึ่งมีนิสัยที่ไม่สามารถแก้ปัญหาของตนเอง คือรู้ว่าตนเองไม่ชอบสิ่งใด แต่ก็ไม่สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ตนไม่ปรารถนาได้

รังสรรค์ เฟิงงู (2523) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมไม่กล้าแสดงออกว่า หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงความวิตกกังวลที่ไม่สามารถทำสิ่งต่อไปนี้

1. การแสดงความรู้สึกในทางบวกต่อผู้อื่น
2. การริเริ่มติดต่อในสังคม
3. การกล้าแสดงออกในเหตุการณ์ที่ควรได้รับสิทธิ
4. การยอมรับคำวิพากษ์วิจารณ์
5. การแสดงความคิดเห็นส่วนตัวในการวิพากษ์วิจารณ์
6. การปฏิเสธที่จะทำตามคำขอร้องของผู้อื่น
7. การแสดงความโกรธหรือความพอใจ

ลักษณะ ธรรมชาติโพโรจน์ (2525) ให้ความหมายของพฤติกรรมไม่กล้าแสดงออกว่า เป็นพฤติกรรมที่บุคคลมีความยากลำบากในการแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ และความคิดเห็นต่าง ๆ ของตน โดยเฉพาะความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ และความคิดที่ไม่สบายอารมณ์ หรือความคิดเห็นที่ขัดแย้งต่อบุคคลอื่น

จากการศึกษาพฤติกรรมไม่กล้าแสดงออก สรุปได้ว่า พฤติกรรมไม่กล้าแสดงออกนั้นเป็นนิสัย และเป็นการแสดงออกที่มีความรู้สึกวิตกกังวลควบคู่กันมาด้วยเสมอ กล่าวคือ บุคคลผู้นั้นจะไม่กล้าพูดในสิ่งที่ควรพูด และไม่กล้าทำในสิ่งที่ควรจะทำ เพราะเกิดจากความกลัวไปต่างๆ นานาว่า ถ้าพูดหรือทำลงไปแล้วจะเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ทั้งๆ ที่ตามความจริงแล้ว เขามีสิทธิ์ที่จะพูดหรือจะทำ และสิ่งนั้นก็ถูกต้องเหมาะสมสำหรับเขาด้วย และเมื่อไม่กล้าที่จะแสดงออกมา เขาก็จะเกิดความไม่สบายใจ รู้สึกว่าตนเองไม่มีค่า ไม่มีจุดหมาย หรือถูกเอารัดเอาเปรียบอยู่ตลอดเวลา

4.4.2 ลักษณะของบุคคลที่มีพฤติกรรมกล้าแสดงออก

บาวเออร์ และบาวเออร์ (Bower and Bower, 1976) กล่าวว่าในการพิจารณาว่าบุคคลมีลักษณะนิสัยกล้าแสดงออกหรือไม่ อาจพิจารณาได้จากพฤติกรรมของบุคคลว่า โดยปกติแล้วมีอาการแสดงออกไปในทางที่กล้าแสดงออกมากน้อยเพียงไร ตัวอย่างการแสดงออกของบุคคลที่จัดว่าเป็นพฤติกรรมกล้าแสดงออก ได้แก่ พฤติกรรมดังต่อไปนี้

1. การพูดตามความรู้สึกที่แท้จริง (Use feeling-talk) คือ ความสามารถแสดงออกถึงความรู้สึกชอบ และความสนใจได้มากกว่าที่จะพูดออกมาอย่างกลาง ๆ เช่น พูดว่า "ฉันชอบแกงขามนี้" หรือ "ฉันชอบเสื้อตัวนี้ของคุณจัง" แทนที่จะพูดเป็นกลางๆ ว่า "แกงขามนี้อร่อยดี" และสามารถที่จะใช้วลีว่า "ฉันรู้สึก" หรือ "ฉันคิดว่า" ได้ในเวลาอันเหมาะสม เช่น ในกรณีที่ผู้หญิงทำงานเหนื่อยทั้งวัน เมื่อมีใครถามว่า "วันนี้คุณรู้สึกอย่างไรบ้าง" ก็สามารถจะตอบได้ว่า "ฉันรู้สึกเหนื่อย" แทนที่จะตอบว่า "ฉันไม่เป็นอะไรหรอกค่ะ สวยดี"
2. การพูดเกี่ยวกับตนเอง (Talk about yourself) คือถ้ามีทักษะในด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะหรือได้ทำสิ่งใดที่คิดว่ามีค่าและน่าสนใจก็สามารถที่จะเล่าให้เพื่อนฟังได้ จะไม่ผูกขาดการสนทนาหรือพูดโอ้อวด แต่สามารถที่จะเล่าความสำเร็จได้เมื่อถึงเวลาอันเหมาะสม
3. การพูดทักทาย (Make greeting-talk) คือ สามารถแสดงความเป็นมิตรกับบุคคลที่ต้องการจะรู้จักให้มากขึ้น ยิ้มแย้มแจ่มใส และแสดงความยินดีที่ได้พบเขา

สามารถจะพูดว่า "สวัสดีค่ะ ดีใจที่ได้พบคุณอีก" มากกว่าที่จะกล่าวคำว่า "สวัสดี" หรือเพียงแค่พยักหน้าเฉย ๆ หรือว่าทำท่าเอียงอาย

4. การยอมรับคำยกย่องชมเชย (Accept compliments) คือสามารถยอมรับคำยกย่องชมเชยได้อย่างจริงใจ เช่น เมื่อมีคนชมว่า "เสื้อตัวนี้ของคุณสวยจัง" ก็สามารถที่จะตอบว่า "ขอบคุณค่ะ ฉันก็ชอบมันเหมือนกัน" แทนที่จะพูดว่า "อ้วยตาย ! เสื้อตัวเก่านี้หรือคะสวย มันเก่าจะขาดอยู่แล้วล่ะค่ะ" ควรถือว่าการยอมรับคำชมเชย เป็นการให้รางวัลผู้กล่าวชมเชยแทนที่จะเป็นการลงโทษเขา

5. การแสดงสีหน้าได้อย่างเหมาะสม (Use appropriate facial talk). การแสดงออกทางสีหน้าและน้ำเสียงที่พูดออกมาควรจะแสดง ความหมายตรงกับความรู้สึกที่แท้จริง เช่น เมื่อไปงานแต่งงาน ขึ้นไปกล่าวคำอวยพรว่า "ฉันรู้สึกดีใจที่ ..." แต่หน้าตาเฉยหรือหน้าบึ้ง แสดงว่าการแสดงออกทางสีหน้าและน้ำเสียงไม่เหมาะสมกัน และเมื่อสนทนากับผู้อื่นก็สามารถที่จะมองสบตาคู่สนทนาได้อย่างตรงไปตรงมา

6. การแสดงความไม่เห็นด้วยอย่างนุ่มนวล (Disagree mildly) เมื่อไม่เห็นด้วยกับผู้อื่นก็ไม่เสแสร้งว่า เห็นด้วยกับบุคคลนั้นเพื่อที่จะรักษาความสงบ สามารถที่จะแสดงความไม่เห็นด้วยได้อย่างนุ่มนวล อาจจะโดยการมองไปทางอื่นหรือเดินออกไปเสีย หรือเลิกหัว หรือ สิ้นศีรษะ หรือเปลี่ยนเรื่องสนทนาใหม่

7. การขอให้แสดงความกระจ่าง (Ask for clarification) คือถ้ามีคนให้คำแนะนำ คำสั่งสอนหรืออธิบายไม่ชัดเจน สามารถที่จะขอร้องให้เขาอธิบายให้ฟังอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้ชัดเจนยิ่งขึ้น แทนที่จะแสดงออกไปด้วยการไม่พูด และรู้สึกสับสนไม่เข้าใจ สามารถที่จะพูดว่า "ดิฉันยังไม่ค่อยเข้าใจคำอธิบายของคุณดีนัก คุณจะกรุณาอธิบายให้ฟังใหม่อีกครั้งได้ไหมค่ะ?"

8. การถามเหตุผลว่าทำไม (Ask why) เมื่อมีผู้ใดมาขอร้องให้ทำในสิ่งที่ดูเหมือนว่าไม่มีเหตุผล หรือไม่น่าสนุกเลย ก็สามารถที่จะถามว่า "ทำไมคุณถึงต้องการให้ดิฉันทำสิ่งนั้นล่ะค่ะ" ด้วยน้ำเสียงสุภาพ

9. การแสดงความไม่เห็นด้วยในขณะนั้น (Express active disagreement) คือ เมื่อมีความเห็นไม่ตรงกันหรือไม่เห็นด้วยกับผู้อื่นโดยที่ตนเองมีความแน่ใจในสิ่งที่ไม่เห็นด้วยนั้น ก็สามารถที่จะแสดงความไม่เห็นด้วยได้โดยอาจจะพูดว่า "ดิฉันคิดว่า ความเห็นของคุณยังไม่ได้พิจารณาประเด็นต่างๆ ดังนี้ค่ะ..."

10. การพูดเพื่อรักษาสิทธิของตนเอง (Speak up for your rights) จะไม่ปล่อยให้ใครมาเอาไรต์เอาเปรียบ เมื่อรู้สึกที่กำลังถูกเอาเปรียบ สามารถที่จะปฏิเสธได้ โดยที่ไม่รู้สึกผิด สามารถที่จะแสดงสิทธิและขอร้องให้ผู้อื่นแสดงต่อตนเองด้วยความยุติธรรม เช่น สามารถจะพูดได้ว่า "คิดนั้นมาเข้าคิวก่อน" หรือ "ขอโทษค่ะ ตอนนั้นฉันมันติดกับคนอื่น" หรือ "กรุณา หรือวิทยุลงหน่อยได้ไหมค่ะ"

11. การแสดงการยืนกราน (Be persistent) คือ เมื่อมีเรื่องข้องใจ ในเรื่องที่มีเหตุผลสมควร สามารถที่จะดำเนินการร้องทุกข์ได้จนกว่าจะได้รับความพอใจ แม้จะมีผู้ขัดขวางก็จะไม่เลิกล้มความตั้งใจ

12. การใช้การประสานสายตา (Maintain good eye-contact) ในขณะที่สนทนากัน สามารถที่จะมองตามผู้ฟังได้ ซึ่งการประสานสายตานั้นนับว่ามีความสำคัญมาก เพราะจะช่วยสะท้อนความรู้สึกจริงใจของผู้พูดได้ และขณะเดียวกันทำให้ผู้พูดได้รู้ว่าผู้ฟังมีความสนใจในเรื่องที่กำลังสนทนาอยู่มากน้อยเพียงใด หรือผู้ฟังมีความรู้สึกอย่างไรบ้าง

เฟนสเตอร์ไฮม์ และแบร์ (Fensterheim and Bear, 1975) กล่าวว่า การที่บุคคลใช้ความกล้าแสดงออกของตนเองเป็นการสนองมโนภาพเกี่ยวกับตนเอง นั่นก็คือการที่บุคคลยิ่งต่อสู้เพื่อตนเอง และประพฤตินิสัยที่ตนเองยกย่องมากเท่าใดก็จะมีภูมิไวใจในตนเองมากยิ่งขึ้นเท่านั้น และกล่าวอีกว่า พฤติกรรมดังกล่าวนี้ไม่ได้เกิดอย่างใดเดี๋ยวนั้น แต่จะมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน รูปแบบของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเป็นผลรวมทางด้านจิตวิทยา ซึ่งเริ่มตั้งแต่วัยเด็กจนวาระสุดท้ายของชีวิต

ไมซ์ (Mize, 1975) กล่าวถึงพฤติกรรมกล้าแสดงออกว่า เป็นการตอบสนองเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นการแสดงออกอย่างมีเหตุผล และมีความซื่อตรง อาจเป็นการแสดงความรู้สึกด้านบวกหรือลบได้

อัลเบอร์ตี และเอมมอนส์ (Alberti and Emmons, 1978) ได้รวบรวมลักษณะสำคัญ ๆ ของพฤติกรรมกล้าแสดงออกว่า ควรจะเป็นการแสดงออกที่มีลักษณะดังต่อไปนี้คือ

1. เป็นการแสดงตนเองออกมาให้ปรากฏ
2. เป็นการแสดงออกอย่างจริงจัง
3. เป็นการแสดงออกอย่างตรงไปตรงมา
4. มีลักษณะที่เป็นการส่งเสริมตนเอง
5. ไม่มีลักษณะที่เป็นการทำร้ายความรู้สึกของคนอื่น

6. มีบางส่วนที่ต้องใช้คำพูดในการสื่อสาร เช่น พูดแสดงความรู้สึก แสดงความคิดเห็น และขอร้อง เป็นต้น

7. มีบางส่วนที่ไม่ต้องใช้คำพูดในการสื่อสาร เช่น การใช้สายตา น้ำเสียง ท่าทาง การวางตัว เป็นต้น

8. มีความเหมาะสมแก่บุคคลและสถานการณ์มากกว่าที่จะเป็นลักษณะสากล

9. มีลักษณะรับผิดชอบต่อสังคม

10. เป็นลักษณะผสมผสานกันของทักษะที่ได้เรียนรู้มา ไม่ใช่ลักษณะที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด

นอกจากนี้ สมาน สายสุข (2525) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมกล้าแสดงออกไว้ดังนี้ พฤติกรรมกล้าแสดงออกในชั้นเรียน หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกในชั้นเรียน ในลักษณะร่วมกิจกรรมด้านการเรียนการสอนตามสิทธิแห่งตนเองและไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น ซึ่งแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ

1. พฤติกรรมทางวาจา

1.1 กล้าตอบคำถามของครูด้วยความมั่นใจ

1.2 กล้าซักถามและยอมรับในสิ่งที่ตนเองไม่เข้าใจ

1.3 กล้าพูด บรรยาย อธิบาย หรือแสดงกิจกรรมหน้าชั้นเรียน

1.4 กล้าพูดแสดงความคิดเห็นด้วยเหตุผล

1.5 กล้าแสดงความคิดเห็นริเริ่มของตนเอง

2. พฤติกรรมทางกิริยาท่าทาง

2.1 มีความกระตือรือร้น กิริยาท่าทางไม่สะทกสะท้านและมั่นใจใน

ตนเอง

2.2 ท่าทางพอใจในงานที่ทำและสังคมที่ตนเองเข้าไปอยู่

2.3 กล้าสบตาครู ในขณะที่พูดหรือตอบคำถาม

จากลักษณะของพฤติกรรมกล้าแสดงออกที่กล่าวมาแล้วพอสรุปได้ว่า บุคคลที่มีพฤติกรรมกล้าแสดงออกนั้น จะเต็มไปด้วยความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรู้สึกที่ติดตัวตนเอง กล้าพูด กล้าทำ กล้าแสดงความคิดเห็น และสามารถติดต่อกับผู้อื่นได้ในลักษณะที่จริงใจ ตรงไปตรงมา และเหมาะสมกับกาลเทศะ

4.5 พฤติกรรมกล้าตัดสินใจ

เจริญผล สุวรรณโชติ (2519) กล่าวว่า การตัดสินใจถือว่าเป็นงานหนึ่งใน 4 อย่างของพฤติกรรมของผู้นำ ซึ่งมีองค์ประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ และสัดส่วนดังต่อไปนี้ คือ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 50 % การตัดสินใจ 30 % การดำเนินงาน 15 % และตำแหน่งหน้าที่ 5 % จึงถือว่าเป็นผู้ตัดสินใจเป็นคุณสมบัติเฉพาะของผู้นำ กลุ่มอื่นหรือคณะอื่นในองค์การเดียวกัน มิได้ถือว่าเป็นผู้ตัดสินใจสุดท้าย แต่เป็นผู้ให้การตัดสินใจร่วมกันก่อนที่จะเสนอการตัดสินใจให้กับผู้นำกลุ่มเป็นผู้พิจารณาเป็นกลุ่มสุดท้าย

วุฒิชัย จานงค์ (2523) กล่าวว่า โดยทั่วไปแล้วเป็นเรื่องธรรมดาที่ทุกคนจะต้องทำการตัดสินใจ ซึ่งกระทำโดยรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม แต่ก็จะต้องมีการตัดสินใจอยู่ตลอดเวลาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดการนั้น การตัดสินใจดูเหมือนว่าเป็นหัวใจในการปฏิบัติงานทุกเรื่องทุกรอบปี เริ่มตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ การวางแผน ตลอดจนการติดต่อสื่อสารและการควบคุมงาน ซึ่งทุกขั้นตอนที่กล่าวแล้วจำเป็นจะต้องมีการตัดสินใจเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเสมอ

การตัดสินใจ เป็นเรื่องที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของการปฏิบัติในบุคคล หากกระทำการตัดสินใจผิดพลาดไปอาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ เมื่อการตัดสินใจมีความสำคัญถึงเพียงนี้ การดำเนินการตัดสินใจจะต้องกระทำด้วยความระมัดระวังให้มาก โดยต้องแสวงหาข้อมูลที่ถูกต้องตรงตามสภาพที่เป็นจริงทันตามเวลาและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในขณะนั้น

4.5.1 ความหมายของการตัดสินใจ

นักการศึกษาและนักบริหารหลายท่านได้ให้ความหมายของการตัดสินใจไว้ว่าลักษณะคล้ายคลึงกัน ดังนี้

ภิญโญ สาร (2519) ได้กล่าวว่า การตัดสินใจหมายถึงการเลือกทางเลือกหนึ่งจากทางเลือกที่มีเป็นอันมาก แล้วดำเนินการตามทางเลือกนั้นโดยมีเหตุผลที่สนับสนุนเพียงพอ คือ เหตุผลด้านค่านิยมหรือคุณธรรม กับเหตุผลด้านข้อมูลหรือข้อเท็จจริง

สุรัฐ ศิลปอนันต์ (2523) กล่าวว่าไว้ว่า การตัดสินใจ หมายถึงการเลือกทางปฏิบัติ ที่มีอยู่สองทางหรือมากกว่า

กิติมา ปรีดีคิลก (2529) กล่าวว่า การตัดสินใจหมายถึงทางเลือก ซึ่งถือเอาเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งเป็นเครื่องมือตัดสินใจ จากทางเลือกหลาย ๆ ทางเลือก หากมีทางเลือกมากเท่าไร ก็ยิ่งช่วยให้การพิจารณาตัดสินใจดีที่สุด

สนานจิตร์ สุคนทรทรัพย์ (ม.ป.ป.) ได้กล่าวไว้ว่า การตัดสินใจคือ การเลือกสิ่งที่ดีที่สุดหรือแนวปฏิบัติที่ดีที่สุด จากสิ่งหรือทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่

จากความหมายของการตัดสินใจดังกล่าว พอสรุปได้ว่า การตัดสินใจหมายถึง การเลือกทางปฏิบัติที่เห็นว่าดีที่สุดและปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ดังนั้นก่อนที่จะตัดสินใจจึงต้องคิดไตร่ตรองค้นหาวิธีการและทางเลือกจากหลาย ๆ ทาง เพื่อไปสู่ทางเลือกที่ดีที่สุด

4.5.2 ลักษณะของการตัดสินใจ

สนิท พำนัก (2533) กล่าวถึง ลักษณะของการตัดสินใจที่ดีเป็นการตัดสินใจที่มีคุณภาพและได้รับการยอมรับนำไปปฏิบัติมี ดังนี้

- 1) สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนโยบายที่หน่วยงานกำหนดไว้
- 2) ชัดเจนเป็นที่เข้าใจตรงกัน
- 3) นำไปปฏิบัติได้
- 4) มีเหตุผลสามารถอธิบายได้
- 5) สามารถบอกผลที่คาดหวังจากการตัดสินใจได้
- 6) มีระยะเวลาในการดำเนินการ
- 7) สามารถบอกเงื่อนไขและข้อจำกัดได้ว่าการตัดสินใจนั้นจะนำไปปฏิบัติได้ภายใต้เงื่อนไขและข้อจำกัดอย่างไร
- 8) มีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นหลักประกันว่าจะมีผู้นำผลของการตัดสินใจไปปฏิบัติ
- 9) มีการคาดคะเนผลที่เกิดขึ้นในทางลบ กล่าวคือ ปัญหาอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในการนำผลการตัดสินใจไปปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อจะได้สามารถหาวิธีการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้ล่วงหน้า
- 10) สามารถบอกเกณฑ์การประเมินได้ว่า จะทราบได้อย่างไรว่าการตัดสินใจนั้นบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เพียงใด
- 11) มีวิธีการติดตามผลการตัดสินใจ

12) เป็นการตัดสินใจในเรื่องที่เป็นการคาดการณ์ล่วงหน้ามากกว่าการตัดสินใจในเรื่องที่เป็นอดีต

จะเห็นได้ว่าลักษณะของการตัดสินใจที่ดีสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ และมีผลทำให้การปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ มีผลงานเป็นที่ยอมรับ

4.5.3 กระบวนการตัดสินใจ

กิติมา ปรีดีติลล (2529) กล่าวไว้ว่า กระบวนการตัดสินใจของมนุษย์มีทั้งที่เป็นระบบและไม่เป็นระบบ กระบวนการตัดสินใจที่ไม่เป็นระบบนั้นมักเกิดขึ้นบ่อยๆ ในชีวิตประจำวัน ส่วนใหญ่จะอาศัยสามัญสำนึกการลองผิดลองถูก ความเคยชินหรือประสบการณ์ ดังนั้นการตัดสินใจที่ดีควรจะมีขั้นตอนเพื่อเป็นเครื่องมือช่วยในการตัดสินใจมีประสิทธิภาพมากที่สุด ได้มีนักบริหารและนักการศึกษาได้เสนอขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจไว้ดังนี้

1) กำหนดหรือระบุปัญหา เพื่อทราบว่ามีปัญหาที่แท้จริงที่จะต้องทำการตัดสินใจคืออะไร ควรกำหนดให้ตรงกับความต้องการ

2) การค้นหาแนวทางหรือวิธีการต่างๆ เพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจ

3) การรวบรวมหลักฐานที่เป็นข้อมูลข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับปัญหาที่จะทำการตัดสินใจ

4) กำหนดแนวทางต่างๆ โดยใช้หลักฐานข้อมูลข้อเท็จจริงเป็นหลักในการวิเคราะห์

5) เปรียบเทียบทางเลือกจากหลายทางแล้วนำทางเลือกมาพิจารณาให้รอบคอบ

6) ตัดสินใจเลือกทางเลือกหนึ่งซึ่งเห็นว่าเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดแล้ว
 สานานจิตร์ สุคนธ์ทรัพย์ (ม.บ.บ.) ได้เสนอขั้นตอนของการตัดสินใจไว้ 7 ขั้นตอน ดังนี้

1) การระบุปัญหาที่จะต้องตัดสินใจเพื่อทบทวนความจำเป็นที่จะต้องตัดสินใจ โดยพิจารณาความสำคัญของปัญหาและกำหนดขอบเขตของการตัดสินใจ

2) หาข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ ซึ่งจะต้องเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องจำเป็นและเพียงพอ

- 3) การประเมินข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่เพื่อตรวจสอบความเชื่อถือได้ โดยจะต้องตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล
- 4) ระบุทางเลือกในการตัดสินใจให้มากที่สุด
- 5) วิเคราะห์ทางเลือกแต่ละทางว่ามีข้อดีข้อเสียอย่างไรแล้วเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด ซึ่งเป็นทางเลือกที่บรรลุวัตถุประสงค์ ใช้ทรัพยากรเท่าที่จำเป็น มีเหตุผลอธิบายได้
- 6) นำผลของการตัดสินใจเลือกไปปฏิบัติ
- 7) ประเมินผลการปฏิบัติเพื่อผลการตัดสินใจรวมทั้งผลกระทบด้วย จะเห็นได้ว่า การตัดสินใจเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ก่อนที่จะตัดสินใจจึงต้องมีการคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ต้องอาศัยข้อมูลต่างๆ ในการพิจารณา ดังนั้น บุคคลที่มีการตัดสินใจมากเท่าใด ก็จะทำให้การตัดสินใจมีประสิทธิภาพ กล่าวตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้องและเหมาะสมมากขึ้น

4.5.4 ลักษณะการตัดสินใจที่ดี

เจริญผล สุวรรณโชติ (2519) ได้สรุปลักษณะการตัดสินใจที่ดีไว้ดังนี้ การตัดสินใจที่ดี คือความสามารถที่จะเลือกทางเลือกทางปฏิบัติที่มีอยู่หลายทาง "ให้ได้ทางเลือกที่บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้มากที่สุด และการที่จะให้เป็นไปได้ จะต้องประกอบด้วย

- 1) ระยะเวลาของการตัดสินใจ หมายความว่า เมื่อผู้นำกลุ่มได้รับพฤติกรรมหนึ่งพฤติกรรมใดที่เกิดขึ้นในขณะที่ปฏิบัติงาน ผู้นำกลุ่มผู้นั้นได้ใช้ช่วงเวลาของการตัดสินใจนานมากน้อยเท่าใด หากผู้นำกลุ่มใช้เวลาการตัดสินใจมากเกินไปก็ไม่ได้ชื่อว่าเป็นผู้นำกลุ่มที่ดี แต่ถ้าหากตัดสินใจเร็วเกินไปก็อาจจะเกิดการผิดพลาดขึ้นมาได้ ดังนั้นระยะเวลาของการตัดสินใจ จึงมีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานกลุ่ม เพื่อประสิทธิผลของการปฏิบัติงาน

- 2) ความแน่นอนของการตัดสินใจ ผู้นำกลุ่มที่ดีจะต้องมีการตัดสินใจที่แน่นอน และถูกต้องเสมอ แต่ทั้งนี้นับว่าเป็นเรื่องที่มีความยากลำบากมากเพราะปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาในระบบการปฏิบัติงานกลุ่ม ไม่ได้กำหนดลงไว้อย่างแน่นอนว่าจะต้องปฏิบัติงานร่วมกับคนและสิ่งแวดล้อม จึงไม่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนลงไปว่า การตัดสินใจจะต้องเป็นไปในลักษณะเช่นไร การตัดสินใจของผู้นำกลุ่มจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการตัดสินใจที่แน่นอนและถูกต้องเสมอ ถึงแม้ว่าจะเป็นที่ยากยิ่งที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมเช่นนั้น

3) ความรู้ความสามารถของผู้นำกลุ่ม ก็นับได้ว่ามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ ผู้นำกลุ่มที่มีความรู้ดีในเรื่องจะเป็นผู้ที่สามารถตัดสินใจปัญหาได้ดีกว่าผู้นำกลุ่มที่ไม่มีความรู้ในเรื่องนั้นเอาเสียเลย ซึ่งจะเป็นการทำให้การตัดสินใจเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ถูกต้องและแม่นยำ ความรู้ของผู้นำกลุ่มจะเป็นเครื่องช่วยในการตัดสินใจเป็นอันมาก เพราะผู้นำกลุ่มจะใช้หลักการต่างๆ หรือทฤษฎีต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานในองค์กรนั้นๆ เป็นเครื่องตัดสินใจในการทำงานที่ถูกต้อง หากผู้นำกลุ่มไม่มีความรู้เพียงพอก็จะทำให้การตัดสินใจเกิดการผิดพลาดขึ้นได้อย่างง่ายดาย ทั้งนี้เราจะพบได้จากองค์กรต่าง ๆ หลายองค์กรที่มีผู้นำกลุ่มไม่มีความรู้ในงานบางอย่าง ทำให้เกิดการผิดพลาดในกรณีตัดสินใจ

4) ประสบการณ์ในการทำงานของผู้นำกลุ่ม เป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้ผู้นำกลุ่มมีการตัดสินใจที่ถูกต้องและที่ดี ทั้งนี้เป็นที่ยอมรับกันเสมอว่าหากผู้นำกลุ่มที่มีประสบการณ์ในการบริหารงานมากย่อมมีโอกาสดีที่จะใช้ประสบการณ์ของตนเองมาใช้ในการตัดสินใจและรู้ว่าลักษณะของงานชนิดนั้น จะต้องใช้การตัดสินใจแบบใดจึงจะทำให้บังเกิดผลดีต่อการปฏิบัติงานมากที่สุด ประสบการณ์ในการทำงานของผู้นำกลุ่มจึง นับได้ว่ามีความสำคัญต่อการตัดสินใจเป็นอันมาก

5) ทักษะในการทำงานของผู้นำ ต่องานชิ้นนั้น ๆ ก็มีอิทธิพลเป็นอย่างสูงในการที่จะทำให้ผู้นำมีการตัดสินใจที่ถูกต้องแน่นอน และสมบูรณ์ที่สุด หากผู้นำไม่มีทักษะที่ดีต่องานชิ้นนั้นๆ แล้ว อาจทำให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างไม่ถูกต้องแน่นอนก็เป็นไปได้ แต่การที่จะสร้างทักษะที่ดี เพื่อการปฏิบัติงานของผู้บริหารที่มีต่องานชิ้นนั้น ๆ ย่อมกระทำได้ด้วยความยากลำบาก อย่างไรก็ตาม นับได้ว่าเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องพยายามทำตนให้มีความรู้ลึกซึ้งที่ดีต่อการปฏิบัติงานในทุก ๆ จุด ซึ่งจะเป็นการทำให้ผู้บริหารสามารถใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและแน่นอน

สรุปได้ว่า การตัดสินใจที่ดีขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่เหมาะสม มีการตัดสินใจที่แน่นอนถูกต้องและรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่กล้าตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องมีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานเป็นที่ยอมรับของสมาชิกกลุ่ม ตลอดจนการมีทัศนคติที่ดีต่องานที่ปฏิบัติกันด้วย

4.6 ทฤษฎีทางพัฒนาการด้านความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กอนุบาล

พัฒนาการความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กอนุบาลที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ เป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาการทางบุคลิกภาพของมนุษย์ ตามทฤษฎีและแนวคิดของ อีริกสัน (Erikson, 1963) ซึ่งได้แบ่งลำดับขั้นตอนของพัฒนาการออกเป็น 8 ขั้น ในที่นี้จะกล่าวเพียง 3 ขั้นแรกที่เกี่ยวข้องกับเด็กวัยอนุบาล ดังนี้

ขั้นที่ 1 ความไว้วางใจ-ความไม่ไว้วางใจ (Trust-Mistrust)

พัฒนาการในขั้นนี้จะอยู่ในวัยแรกเกิดถึง 1 ปี เป็นขั้นเริ่มต้นแห่งบุคลิกภาพ เด็กจะเกิดความไว้วางใจต่อโลก มีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม ถ้าได้รับการตอบสนองจากแม่หรือบุคคลรอบข้างด้วยความรัก ความอบอุ่น ความอ่อนโยน เด็กจะพึงพอใจรู้สึกว่าคุณมีความสำคัญ รู้จักตนเองและพัฒนาไปสู่การรักผู้อื่น เด็กจะมองโลกในแง่ดี และเชื่อมั่นว่าสิ่งทีแวดล้อมตนอยู่เป็นมิตร

ขั้นที่ 2 ความเป็นอิสระ-ความละอายและสงสัยไม่แน่ใจ (Independence - Shame and Doubt)

อยู่ในช่วงอายุ 1-3 ปี เป็นการพัฒนาที่ต่อเนื่องมาจากความไว้วางใจและไม่ไว้วางใจ เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูอย่างเอาใจใส่ได้รับความรัก ความอบอุ่นอย่างสม่ำเสมอ จาการดา จะมีความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนในแง่ดี รู้สึกว่าตนเป็นที่รักและมีคุณค่า มีความเชื่อมั่นในตนเอง และพร้อมที่จะเรียนรู้เพื่อช่วยตนเอง ต้องการทำในสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความต้องการเป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเอง ผู้ใหญ่จึงควรให้โอกาสเด็กได้แสดงความสามารถ เพราะการอบรมเลี้ยงดู โดยการควบคุมพฤติกรรมทุกอย่าง จะทำให้เด็กเกิดความสงสัยในความสามารถของตน ซึ่งจะนำไปสู่ความไม่แน่ใจ ไม่เชื่อมั่นว่า ตนเองสามารถช่วยตนเองได้ เช่นเดียวกับการเร่ง หรือบังคับให้เด็กช่วยตนเอง เร็วเกินความสามารถ เด็กก็จะกลายเป็นเด็กขาดความอบอุ่นทางใจ คิดว่าผู้ใหญ่ไม่รักจึงบังคับพร้อมทั้งจะเกิดความรู้สึกผิด รู้สึกละอายที่ไม่อาจตอบสนองความต้องการของผู้ใหญ่ได้ ไม่แน่ใจในความสามารถของตน และจะขาดความเชื่อมั่นในตนเองในที่สุด

ขั้นที่ 3 ความริเริ่ม-ความรู้สึกผิด (Initiative-Guilt)

เป็นระยะก่อนวัยเรียน อายุ 3-6 ปี ในขั้นนี้เด็กจะเริ่มมีความคิดริเริ่ม มีความอยากรู้อยากเห็น รู้จักแสดงความคิดเห็นแปลกๆ กล้าซักถาม ทั้งนี้เป็นผลมาจากพัฒนาการในขั้นต้นที่เกิดความไว้วางใจผู้อื่น และสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ตนเอง จะมีความมั่นใจในตนเอง

มากขึ้น ถ้าได้รับความรักความเข้าใจ และแบบอย่างที่ดีจากพ่อแม่ สามารถจะพัฒนาความนึกคิดเกี่ยวกับบทบาทของตนได้สอดคล้องกับที่สังคมยอมรับ รู้จักความดี ความชั่ว ระเบียบกฎเกณฑ์ มีวินัยในตนเอง ตลอดจนรับผิดชอบตนเองและส่วนรวม ในขณะที่เดียวกันถ้าควบคุมพฤติกรรมให้เดินตามกฎเกณฑ์หรือสั่งคมมากเกินไป เด็กก็จะขี้ขลาด เก็บตัว ขยาดต่อการที่จะคิดหรือทำสิ่งใหม่ๆ ขึ้น เพราะกลัวผิด เด็กจะรู้สึกด้อย ขาดความสำคัญ ความรู้สึกที่ไม่ดีเหล่านี้จะบั่นทอนความเชื่อมั่นในตนเองให้หมดไป

จากพัฒนาการทางบุคลิกภาพทั้ง 3 ชั้น ของอีริกสัน (Erikson) จะเห็นว่า ความเชื่อมั่นในตนเองของเด็ก เป็นสิ่งที่สะท้อนมากจากการปฏิบัติตนของพ่อแม่ที่มีต่อเด็ก ตลอดจนสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กและประสบการณ์ต่างๆ ที่เด็กได้รับในวัยเด็ก โดย อีริกสันถือว่า ความรู้สึกไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจที่เกิดขึ้น ในขั้นพัฒนาการในระยะ 2 ขวบแรกของชีวิตนั้น เป็นพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่ความเป็นตัวของตัวเอง หรือความไม่เป็นตัวของตัวเองในระยะพัฒนาการขั้นที่ 2 และโยงไปสู่การมีความคิดริเริ่ม กล้าแสดงออกหรือความรู้สึกขลาดกลัวในระยะพัฒนาการขั้นที่ 3 จนในที่สุดจะสร้างเสริมลักษณะและพฤติกรรมที่ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ดังนั้น ครูจึงเป็นบุคคลสำคัญในการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กในระยะนี้ ซึ่งถ้าเด็กสามารถผ่านพัฒนาการแต่ละขั้น ไปได้อย่างมีความสุข ปราศจากความคับข้องใจ เด็กก็จะสามารถปรับตัวและเผชิญต่อสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ ได้อย่างมั่นใจ

4.7 ปัจจัยในการส่งเสริมให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเอง

ความเชื่อมั่นในตนเองของเด็ก จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก บุคคลผู้เป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองของเด็ก คือพ่อแม่ ครู และบุคคลที่เด็กรู้จัก ซึ่งบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ที่มีส่วนในการสร้างประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมให้กับเด็กอย่างมาก ดังนั้น สิ่งแวดล้อมทางบ้าน สิ่งแวดล้อมทางโรงเรียน และสิ่งแวดล้อมทางสังคม จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กได้เป็นอย่างดี (ประดินันท์ อุปรมัย, 2526) ดังนี้

4.7.1 ครอบครัวกับการส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็ก

สถาบันครอบครัว มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กแต่ละคน เพราะเด็กมักจะเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่ที่เด็กใกล้ชิดเสมอ การที่เด็กแสดง

พฤติกรรมออกมาแล้วเป็นที่ยอมรับของบุคคลในครอบครัว จะทำให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเองและเกิดการเรียนรู้ที่จะแสดงพฤติกรรมนั้นๆ อยู่เสมอจนกลายเป็นลักษณะเฉพาะตัวของเด็ก นอกจากนี้ ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยมในสังคม ศาสนา ก็เป็นสิ่งที่เด็กได้รับการถ่ายทอด โดยผ่านทางครอบครัวทั้งสิ้น (กวินทร์ ธรรมบุตร, 2522)

4.7.2 ครูกับการส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็ก

การส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองให้กับเด็ก นอกจากสถาบันครอบครัวแล้ว สถาบันทางการศึกษาก็เป็นอีกสถาบันหนึ่ง ที่มีส่วนในการส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองให้กับเด็ก ครูจึงควรสร้างบรรยากาศ ที่ช่วยให้เด็กทุกคนรู้สึกอบอุ่นเมื่ออยู่กับครู ด้วยการแสดงความเป็นมิตรกับเด็ก พูดคุยกับเด็กอย่างเป็นกันเอง อดทนที่จะฟังเขาพูดอย่างตั้งใจ เปิดโอกาสให้เด็กแสดงออกอย่างเต็มที่ และยอมรับในความสามารถของเด็กที่มีอยู่ต่างกันโดยไม่เปรียบเทียบความสามารถของเด็กคนใดคนหนึ่ง กับเด็กคนที่มีความสามารถเหนือกว่า แต่ควรยกย่องหรือชี้ให้เห็นว่าเด็กแต่ละคนไม่เหมือนกัน ต่างก็มีความสามารถพิเศษเฉพาะต่างกัน เด็กแต่ละคนควรแสดงความสามารถของตนให้เต็มที่ (แจ่มจันทร์ เกียรติกุล, 2531)

4.7.3 เพื่อนกับการส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็ก

เพื่อนมีส่วนในการส่งเสริม หรือบั่นทอนความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กเช่นกัน เพราะเมื่อเด็กเริ่มออกจากบ้านมาสู่โรงเรียน หรือออกจากบ้านไปสู่ชุมชน มีการพบปะกับเด็กรุ่นราวคราวเดียวกัน อิทธิพลของเพื่อนจะเข้ามามีบทบาทกับการมีความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กมากขึ้น เพราะเด็กจะติดเพื่อนที่อยู่ในวัยเดียวกัน มีความคิดความอ่านใกล้เคียงกัน และมีรสนิยมคล้ายคลึงกัน ดังนั้น พฤติกรรมที่เพื่อนๆ แสดงกับเด็กในเชิงยอมรับหรือปฏิเสธ ก็จะมีผลต่อความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็ก ที่จะส่งผลต่อไปถึงการมีหรือไม่มี ความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กด้วย (เลขา ปิยะอัจฉริยะ, 2524)

4.7.4 ผู้ใกล้ชิดและบุคคลที่เด็กรู้จักกับการส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง

สำหรับในสังคมไทยนั้น ผู้ใกล้ชิดกับเด็กนอกเหนือจากพ่อแม่ ได้แก่ ปู่ ย่า ตา ยาย หรือญาติสนิทที่ช่วยพ่อแม่เลี้ยงดูเด็ก บุคคลเหล่านี้ ถ้ายังมีโอกาสใกล้ชิด หรือเลี้ยงดูเด็กอยู่เป็นเวลานานเท่าใด ก็ยังมีอิทธิพลต่อการมีหรือไม่มี ความเชื่อมั่นในตนเองของเด็ก ได้มากเท่านั้น นอกจากนี้ บุคคลที่เด็กรู้จักก็มีผลต่อการส่งเสริมหรือบั่นทอนความเชื่อมั่นในตนเองของเด็ก กล่าวคือ บุคคลที่มีน้ำใจเมื่อพบเด็กก็ยิ้มแย้มเป็นกันเองมากกว่าจะทำหน้าตาตุ๋น หรือคอยสำรวจความบกพร่องของเด็กอยู่เสมอ ย่อมทำให้เด็กเกิดความกล้าที่จะเข้าไปมีความสัมพันธ์

ใกล้ชิด ในทางตรงกันข้าม ถ้าบุคคลที่เด็กรู้จัก มีลักษณะตรงกันข้ามกับที่กล่าวมาข้างต้น ถึงแม้ว่าเด็กจะมีความเชื่อมั่นในตนเองอยู่บ้าง ท่าทีที่ได้รับจากบุคคลแปลกหน้าก็อาจบั่นทอนความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเองของเด็กลงได้ และถ้าเด็กมีความเชื่อมั่นในตนเองน้อยอยู่แล้ว ท่าทีดังกล่าวก็จะยิ่งทำให้เด็กขาดความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น (เนาลักษณ์ รุ่งสุวรรณ, 2534)

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็ก จะต้องประกอบด้วยพื้นฐานที่เหมาะสม ทั้งสภาพแวดล้อมทางบ้าน และทางโรงเรียน อันประกอบด้วยพฤติกรรมของพ่อแม่ ครู เพื่อนและผู้ใกล้ชิด ตลอดจนตัวเด็กเอง ก็มีส่วนร่วมอย่างยิ่งต่อการสร้าง และพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง

5. การเล่นเป็นกลุ่มกับความเชื่อมั่นในตนเอง

5.1 การเล่นเป็นกลุ่มกับการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กอนุบาล

คามิ และเดอวรีส์ (Kamii and DeVries, 1981) ได้กล่าวถึง การเล่นเป็นกลุ่มไว้ว่า เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะกระตุ้นให้เด็กเกิดความร่วมมือกัน ในการสร้างข้อตกลง หรือกติกาการเล่นร่วมกัน และปฏิบัติร่วมกัน ในการสร้างกติกานั้นเป็นกิจกรรมด้านการปกครองซึ่งเด็กทุกคนในกลุ่ม จะต้องยอมรับในกติกาการเล่น ซึ่งเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นและการตัดสินใจ เป็นการพัฒนาทางด้านสังคมและจิตใจของเด็ก เพราะเด็กจะต้องร่วมมือกันคิดและตัดสินใจในสิ่งที่ก่อให้เกิดผลดี เป็นที่ยอมรับของกลุ่มในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน เพื่อหาข้อสรุปของกติกาการเล่น เด็กจะต้องแยกความคิดเห็นที่เหมือนกันหรือแตกต่างกัน อันเป็นกระบวนการที่พัฒนาความรู้ ความคิดอย่างมีเหตุผล ถึงแม้ว่าจะมีการโต้แย้งกัน แต่เด็กทุกคนในกลุ่มต้องยอมรับในความคิดเห็นของเด็กคนอื่นๆ ในกลุ่ม เพื่อหาข้อตกลงในการเล่นให้ได้ การมีกติกาในการเล่นเป็นกลุ่มจะเป็นแรงกระตุ้นให้เด็กเกิดพัฒนาการในด้านความแคล่วคล่องว่องไว มีประสบการณ์ในการแก้ปัญหาและมีความมั่นใจในตนเอง กล่าวคือ กล่าวแสดงความคิดเห็นในสิ่งที่ตนเองคิดได้อย่างมั่นใจ การยึดมั่นในกติกาการเล่น จะนำไปสู่การหาวิธีการลงโทษ ถ้าเด็กในกลุ่มเล่นผิดกติกาหรือไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง เด็กๆ ก็จะเกิดความคิดวิธีการใหม่ขึ้นมาใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ หรืออาจจะมีการปรับเปลี่ยน วิธีการขึ้นมาใหม่ เพื่อไม่ให้เกิดความเบื่อหน่าย การสร้างกติกาขึ้นเองภายในกลุ่ม

โดยไม่ต้องถูกควบคุมหรือชี้แนะจากผู้ใหญ่ จะทำให้เด็กมีความคิดที่จะเป็นตัวของตัวเอง เมื่อมีการยอมรับในกติกาต่างๆ จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกมั่นใจและมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น

นอกจากนี้ เตือนใจ ทองสัมฤทธิ์ (2534) กล่าวว่า เด็กปฐมวัยเป็นวัยที่เริ่มเล่นกับเพื่อน ซึ่งเป็นเด็กเล็กๆ ที่อยู่ในวัยเดียวกัน จึงต้องการโอกาสและประสบการณ์ที่จะได้ฝึกฝนและเรียนรู้กฎเกณฑ์ในการเล่นหรือการทำงานร่วมกับเพื่อน ดังนั้น การเล่นเป็นกลุ่มที่จัดให้เด็กเล่นและกระทำกับสิ่งของในรูปแบบของการเล่นเป็นกลุ่ม จึงเป็นการให้โอกาสเด็กได้ฝึกฝนและเรียนรู้ที่จะเล่นหรือทำงานร่วมกับเพื่อน ดังที่ ภรณ์ คุรุรัตน์ (2535) ได้กล่าวไว้ว่า การที่เด็กได้เล่นร่วมกันเป็นกลุ่ม เป็นการพัฒนาทางสังคมของเด็ก จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เป็นการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม รู้จักบทบาทของตนเองและของสมาชิกในกลุ่ม ฝึกการสมาคมและการปรับตัว มีความเป็นตัวของตัวเอง จะส่งผลให้เด็กมีพฤติกรรมกล้าแสดงออก กล้าตัดสินใจ และพยายามแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี การเล่นเป็นกลุ่มของ เพียเจท์ (Piaget, 1973) ที่ว่า พัฒนาการกับการเรียนรู้ เป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง พัฒนาการทางด้านสติปัญญาที่เกิดขึ้นพร้อมๆ กับสิ่งที่ได้รับการเรียนการสอนในโรงเรียน แต่พัฒนาการด้านสังคมที่จะทำให้เด็ก กล้าแสดงออก กล้าคิด กล้าตัดสินใจ และเกิดความเชื่อมั่นในตนเองนั้น เด็กจะต้องมีอิสระทางความคิดและได้ทำกิจกรรมร่วมกัน

5.2 การจัดกิจกรรมการเล่นเป็นกลุ่มเพื่อพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กอนุบาล

เด็กอนุบาลควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาบุคลิกภาพพื้นฐาน เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง เข้าใจบทบาทของตนเองได้อย่างเหมาะสม และสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ตามความคิดและทฤษฎีของ อีริคสัน (Erickson, 1963) เกี่ยวกับลักษณะพัฒนาการความเชื่อมั่นในตนเองของเด็ก ที่ว่า เด็กจะปรับตัวได้ดีเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูในช่วงปฐมวัย เพราะวัยทารกเป็นวัยที่เด็กมีความจำเป็นต้องพึ่งพาพ่อแม่เพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของตน เนื่องจากเด็กยังช่วยตัวเองไม่ได้ แต่เมื่ออายุมากมีวุฒิภาวะเพิ่มขึ้น เด็กจะเริ่มช่วยเหลือตัวเองได้ การพึ่งพาคนอื่นจะค่อยๆ ลดลง ผู้ใหญ่จึงควรเปิดโอกาสให้เด็กได้พัฒนาพฤติกรรมต่างๆ อย่างอิสระจะช่วยให้เด็กมีความมั่นใจในตัวเอง มีความเป็นตัวของตัวเอง

ในการที่จะไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นตลอดไป และเชื่อว่าเด็กในวัยนี้ มีพัฒนาการทางสังคมอยู่ในขั้นความเป็นตัวของตัวเอง หรือความไม่มั่นใจในตนเอง ถ้าเด็กมีโอกาสทำสิ่งที่ต้องการ เด็กจะพัฒนาความเป็นตัวของตัวเองได้ดีเมื่ออายุประมาณ 4 ปีขึ้นไป เด็กจะเริ่มพัฒนาบุคลิกภาพในขั้นความคิดริเริ่มหรือความรู้สึกผิด เด็กจะมีความรู้สึกอยากมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ และมีความคิดริเริ่มในการทำกิจกรรม การให้เวลาในการตอบคำถามของเด็ก และเปิดโอกาสให้เด็กลองทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง ทำให้เด็กมีแนวโน้มที่จะค้นคว้า สำรวจและทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง ถ้าผู้ใหญ่เข้มงวดกับการกระทำของเด็ก ไม่เปิดโอกาสให้เด็กทำสิ่งที่ตนสนใจอยากรู้ และอยากลงมือกระทำเอง หรือตอบคำถามที่เด็กต้องการรู้ เด็กจะไม่กล้าแสดงออก และไม่กล้าตัดสินใจทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นการสกัดกั้นความเชื่อมั่นในตนเองของเด็ก

การจัดประสบการณ์ให้กับเด็กอนุบาล จึงควรมีการส่งเสริมและพัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก เพื่อให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง เข้าใจบทบาทของตนเองได้อย่างเหมาะสม และสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังที่ อีริคสัน (Erickson, 1963) โรเจอร์ส (Rogers, 1969) และมาสโลว์ (Maslow, 1970) กล่าวตรงกันว่า การพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กเกิดจากประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เด็กได้รับ กล่าวคือ ถ้าประสบการณ์ทั้งหมดที่เด็กได้รับนั้น ส่งเสริมให้เด็กมีความนึกคิดที่ดีเกี่ยวกับตนเอง จนเห็นว่าตนเป็นคนมีคุณค่าเป็นที่ยอมรับของคนอื่น สามารถเป็นผู้นำและเป็นประโยชน์แก่คนอื่นได้ เด็กก็จะกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก สามารถตัดสินใจในสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเอง มีความภาคภูมิใจในความสำเร็จ เข้าใจบทบาทของตนเองและสามารถปรับตัวเข้ากับคนอื่น ๆ ในสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ได้อย่างสงบสุข ทั้งนี้ เพื่อตอบสนองธรรมชาติของพัฒนาการในตัวเด็กที่กำลังต้องการและเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเขา

ดังนั้น วิธีการจัดกิจกรรมการเล่นเป็นกลุ่มของครู จึงมีความสำคัญยิ่ง ดังที่ เลขาปิยะอัจฉริยะ (2524) ได้กล่าวว่า ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองให้กับเด็ก ครูควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้รับความอบอุ่นใจ มีความไว้วางใจในผู้อื่น กล้ากระทำการต่างๆ ด้วยตนเอง มีบรรยากาศที่ผ่อนคลายให้การยอมรับ และให้เด็กมีโอกาสได้คิดและตัดสินใจด้วยตนเอง ครูควรให้กำลังใจแก่เด็กอยู่เสมอ และเปิดโอกาสให้กับเด็กได้แสดงออกอย่างอิสระ เพื่อให้เข้าใจลักษณะของการเล่นเป็นกลุ่มได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพียเจท์ (Piaget, 1965) ได้กำหนดหลักการจัดกิจกรรมการเล่นเป็นกลุ่มที่ดี และมีประโยชน์ทางการศึกษาไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. เสนอสิ่งที่น่าสนใจและท้าทายเพื่อให้เด็กได้ค้นพบวิธีการเล่น
2. ทำให้เด็กสามารถตัดสินใจในความสำเร็จของตนเองได้
3. ให้ผู้เล่นทุกคนมีส่วนร่วมในการเล่นอย่างตั้งใจ ตลอดกิจกรรม

นอกจากนี้ เพียเจต์ ยังได้เสนอแนะ หลักการในการจัดกิจกรรมการเล่นเป็นกลุ่มโดยยึดเรื่องการแข่งขันของการเล่นเป็นกลุ่ม ดังนี้

1. ไม่ยึดถือเรื่องชัยชนะเป็นสิ่งสำคัญ และควรที่จะลดความสำคัญในเรื่อง การเอาชนะไว้ตั้งแต่แรกก่อนที่จะเริ่มเล่น
2. ทำให้ผู้เล่นเข้าใจว่าการแพ้เป็นเรื่องธรรมดาที่จะต้องมีการแข่งขัน
3. สามารถยืดหยุ่นได้ ถ้าเด็กไม่ต้องการ หรือหลีกเลี่ยงในเรื่องของการแข่งขัน
4. ควรใช้กิจกรรมการเล่นเป็นกลุ่มที่เล่นโดยการเสี่ยงโชค เพื่อให้เด็กไม่เกิดการเปรียบเทียบในลักษณะตัวบุคคล

สรุปได้ว่า ทั้งผลดีและผลเสียของการเล่นเป็นกลุ่ม ที่มีการแข่งขันนั้น ขึ้นอยู่กับผู้เล่นว่าจะเล่นในลักษณะใด ทฤษฎีของเพียเจต์ ได้แสดงให้เห็นว่า การแข่งขันในการเล่นเป็นกลุ่มนั้น เป็นภาพรวมของการพัฒนาที่ใหญ่ขึ้น จากภาวะจิตได้สำนึกไปสู่การเพิ่มความสามารถในการวิเคราะห์ความคิดที่เหมือนและแตกต่างกัน กระบวนการพัฒนานี้ไม่ได้มีเฉพาะในการเล่นเป็นกลุ่มเท่านั้น แต่จะเห็นได้จากการตัดสินใจในความถูกต้อง การแสดงความคิดเห็น การพูดสนทนาภาษาที่ใช้ การแบ่งแยกประเภทและจากสิ่งอื่นๆ ได้ ในการเล่นเป็นกลุ่มที่มีการแข่งขัน ก็เพื่อส่งเสริมทัศนคติที่ดีต่อการแพ้และชนะให้เกิดขึ้นในตัวเด็กตั้งแต่แรกเริ่ม

คามิและเดอวีส์ (Kamii and DeVries, 1981) ได้นำหลักการและวัตถุประสงค์ของการเล่นเป็นกลุ่ม มาประกอบการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กอนุบาล ดังต่อไปนี้

หลักในการจัดกิจกรรมการสอน ที่ส่งเสริมขีดความสามารถของเด็กอนุบาล ได้จากการเล่นเป็นกลุ่ม และเป็นหลักการพื้นฐานที่ยึดตามแนวทฤษฎีของเพียเจต์ 2 ข้อ คือ

1. จะต้องปรับการเล่นเป็นกลุ่ม ให้เหมาะสมกับความคิดของเด็กที่สามารถคิดได้ เด็กเล็กๆ มักจะมีความคิดที่แตกต่างจากเด็กโตหรือผู้ใหญ่ ดังนั้นการวางแนวทางที่ถูกต้องสำหรับเด็ก ในการเล่นเป็นกลุ่ม จะทำให้เด็กมีความคิดเป็นของตนเอง สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน และมีความคล่องแคล่วทางสติปัญญา การปรับการเล่นให้สอดคล้องกับความคิดของเด็ก จึงเป็นหลักการสำคัญอย่างหนึ่ง และครูสามารถทำได้ด้วยวิธีการ 3 ประการ คือ

- 1.1 บล่อยให้เด็กเล่นตามวิถีทางของเด็ก โดยครูจะสังเกตการณ์อยู่เฉยๆ
- 1.2 ให้เด็กเล่นเป็นกลุ่มในลักษณะที่ไม่เป็นการแข่งขันในระยะแรกเสียก่อน
- 1.3 กระตุ้นให้เด็ก ได้ปรับเปลี่ยนวิธีการเล่นด้วยตนเอง การเล่นและประสบการณ์ในครั้งแรก จะช่วยให้เด็กเกิดพัฒนาการทางความคิด และสามารถจะเปลี่ยนแปลงวิธีการเล่นได้

2. จะต้องลดบทบาทของผู้ใหญ่ลงให้มากที่สุด วัตถุประสงค์ของการเล่นเป็นกลุ่มก็เพื่อเสริมสร้างให้เด็กมีพัฒนาการทางความคิด และการตัดสินใจทั้งในทางสติปัญญาและทางสังคม จึงจำเป็นที่จะต้องลดบทบาทของครูผู้สอนให้น้อยลง เพื่อให้เด็กสามารถตัดสินใจดำเนินการด้วยตนเองได้ ดังนั้นวิธีการที่ดีที่สุดสำหรับครู ก็คือจัดกิจกรรมการเล่นเป็นกลุ่มในลักษณะของการเป็นผู้เล่นด้วยคนหนึ่ง ซึ่งจะต้องทำตามกติกาเหมือนผู้เล่นคนอื่นๆ ในขณะที่เดียวกันก็จะคอยชี้แนะหรือให้คำแนะนำตามสถานการณ์เท่าที่จำเป็น และไม่ใช้วิธีการแนะนำที่เป็นลักษณะของการสอนหรือการตัดสินใจโดยครู

หลักการสอนทั้ง 2 ข้อนี้ ยึดจุดประสงค์ตามทฤษฎีของเพียเจต์ ที่กล่าวไว้ 3 ข้อ คือ

1. เพื่อให้เด็กสามารถคิดแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจได้ด้วยตัวเอง
2. เพื่อให้เด็กสามารถแยกประเด็นความคิดเห็นต่างๆ และสามารถหาข้อตกลงร่วมกันในหมู่เพื่อนๆ ได้

3. เพื่อให้เด็กมีความฉลาด รอบรู้ คิดหาหนทางแก้ปัญหาด้วยตนเองได้

ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเล่นเป็นกลุ่มที่สามารถพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองให้กับเด็กอนุบาล ควรยึดหลักการสอนที่ช่วยให้เด็กเกิดการค้นพบได้โดยง่าย และสามารถสร้างกฎกติกาการเล่นในกลุ่มได้ด้วยตนเอง เพื่อศึกษาการพัฒนาความคิด การตัดสินใจด้วยตนเอง และการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการเล่นร่วมกัน ซึ่งมีวิธีการจัดกิจกรรมการเล่นเป็นกลุ่มเป็น 4 ชั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 บล่อยให้เด็กเล่นตามวิถีทางของเด็ก โดยครูจะเป็นผู้สังเกตการณ์อยู่เฉยๆ เท่านั้น

ขั้นที่ 2 จัดกิจกรรมการเล่นเป็นกลุ่ม ในลักษณะที่ไม่มีการแข่งขัน ในระยะแรกเสียก่อน

ขั้นที่ 3 กระตุ้นให้เด็ก ได้ปรับเปลี่ยนวิธีการเล่นด้วยตนเอง เพราะการเล่นและประสบการณ์ในครั้งแรกๆ จะช่วยให้เด็กเกิดพัฒนาการทางความคิด และสามารถจะเปลี่ยนแปลงวิธีการเล่นได้

ขั้นที่ 4 ลดบทบาทของครูให้น้อยลง โดยให้เด็กดำเนินการเล่นด้วยตนเอง ครูอาจจะร่วมเป็นผู้เล่นคนหนึ่ง ซึ่งทำตามกติกาเหมือนผู้เล่นคนอื่นๆ ในขณะที่เดียวกันก็จะคอยชี้แนะหรือให้คำแนะนำตามสถานการณ์เท่าที่จำเป็น จะไม่ใช่วิธีการแนะนำ ที่มีลักษณะของการสอนหรือการตัดสินใจโดยครู

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยต่างประเทศ

เพนเตอร์ (Painter, 1968) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการจูงใจกับความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชายระดับวิทยาลัย 10 คน พบว่า ระดับความเชื่อมั่นในตนเอง มีความสัมพันธ์โดยตรงกับความสามารถในการจูงใจ กล่าวคือ คนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงจะมีความสามารถในการจูงใจสูง และมักจะได้เป็นผู้นำ

มุสเสน (Mussen, 1969) ได้ศึกษาพบว่า พ่อ แม่ปล่อยให้เด็กเป็นอิสระในการช่วยเหลือตนเอง และสนองความต้องการในด้านความอยากรู้อยากเห็น จะทำให้เด็กมีความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง ฟังตนเองมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ถ้าคิดกล้าตัดสินใจ กล้าพูด กล้าแสดงออก สามารถเผชิญสถานการณ์ใหม่โดยไม่วิตกกังวล และมีความเชื่อมั่นในตนเอง

โกลด์เบอร์ก (Goldberg, 1973) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความล้มเหลวกับความเชื่อมั่นในตนเอง โดยใช้นักเรียนชายในวิทยาลัยอินเดียนา จำนวน 49 คน ใช้แบบสอบถามวัดความล้มเหลว และแบบสอบถามวัดความเชื่อมั่นในตนเอง พบว่านักเรียนที่มีความล้มเหลวจะมีความขัดแย้งแบบอยากจะเข้าใกล้และอยากถอยห่างต่อผลการเรียนของเขา กลุ่มที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง จะมีความต้องการผลสำเร็จสูงด้วย และจะเห็นว่าผลการเรียนสำคัญมากกว่ากลุ่มที่มีความเชื่อมั่นในตนเองต่ำ กลุ่มที่ประสบความล้มเหลวจะมีความเชื่อมั่นในตนเองต่ำ และจะมีทัศนคติทางลบต่อวิทยาลัย

กัวร์ (Goor, 1974) พบว่า เด็กที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สูง มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง จะมีความสามารถในการแก้ปัญหา กล้าแสดงความคิดเห็นใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาได้ดีกว่าผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเองต่ำอีกด้วย

มูดี (Moody, 1979) ได้ทำการศึกษาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกของวัยรุ่น ได้แก่ เพศ เชื้อชาติ ศาสนา และวิธีการลงโทษของบิดามารดา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาในเมือง Baton Rouge จำนวน 320 คน เป็นชาย 131 คน หญิง 189 คน เป็นนักเรียนผิวดำ 155 คน ผิวดำขาว 165 คน มีอายุระหว่าง 14-19 ปี ผลการศึกษาพบว่าเชื้อชาติ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และอายุ ไม่มีผลต่อความกล้าแสดงออก แต่เพศและการลงโทษของบิดามารดา มีอิทธิพลต่อคะแนนความกล้าแสดงออกอย่างมีนัยทางสถิติ และเพศชายมีพฤติกรรมกล้าแสดงออกในระดับสูงกว่าเพศหญิง

ริบเลท (Riblett, 1980) ได้ศึกษาองค์ประกอบที่มีต่อผลการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในช่วงเวลา 10 ปี โดยใช้กลุ่มตัวอย่างนักเรียนโรงเรียนมัธยมเวมิโก จำนวน 366 คน ปีการศึกษา 1969 ถึง 1978 โดยให้นักเรียนตอบแบบสอบถาม 453 ข้อ พบว่าองค์ประกอบที่ทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนวิทยาศาสตร์มากที่สุด ได้แก่ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความมีวินัยในตนเอง ครูผู้สอน และการศึกษด้วยตนเอง

ลาอาฟาร์ (Laafar, 1983) ได้ศึกษาตัวแปรที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออก ได้แก่ เพศ อายุ และภูมิหลังของครอบครัว ของนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 370 คน กลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ย 23 ปี 2 เดือน ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาหญิงมีพฤติกรรมกล้าแสดงออกน้อยกว่านักศึกษาชาย นักศึกษาที่มีอายุไม่เกิน 22 ปี มีพฤติกรรมกล้าแสดงออกน้อยกว่านักศึกษาที่มีอายุ 23 ปีขึ้นไป และนักศึกษาที่มีภูมิหลังของครอบครัวต่างกันมีพฤติกรรมกล้าแสดงออกต่างกัน

ครูเกอร์ และ รอทบาร์ท (Krueger and Rothbart, 1988) ได้ศึกษาลักษณะนิสัยที่เปลี่ยนจากลักษณะกล้าแสดงออกเป็นลักษณะก้าวร้าวของกลุ่มนักศึกษาชาย-หญิง เป็นกลุ่มที่มีลักษณะนิสัยก้าวร้าวแตกต่างกันน้อยกับกลุ่มแม่บ้านและคนงานก่อสร้าง เป็นกลุ่มที่มีลักษณะนิสัยก้าวร้าวแตกต่างกันมากกว่าจะมีผลต่อการตัดสินใจอย่างไร ผลจากการวิจัยพบว่า กลุ่มลักษณะนิสัยก้าวร้าวแตกต่างกันน้อย มีผลต่อการตัดสินใจน้อยกว่ากลุ่มที่มีลักษณะนิสัยก้าวร้าวแตกต่างกันมาก และกลุ่มที่มีลักษณะนิสัยก้าวร้าวแตกต่างกันน้อยตัดสินใจได้ดีกว่า กลุ่มที่มีลักษณะนิสัยก้าวร้าวแตกต่างกันมาก

กิลฟีเชอร์ (Gilferther, 1989) ได้ศึกษาพื้นฐานความคิดรวบยอดในวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับ 4 และ 5 โดยสังเกตจากการกระทำ การจินตนาการ การพูด และการแก้ปัญหาของเด็ก พบว่า ความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนจะช่วยส่งเสริมและมีความสัมพันธ์กับความเข้าใจความคิดรวบยอดในวิชาคณิตศาสตร์

นอกจากนี้ ฮิลตัน และเฟิน (Hilton and Fein, 1989) ซึ่งศึกษาผลของข้อมูลของ เอกัตบุคคลและข้อมูลการเป็นสมาชิกกลุ่มที่มีต่อการตัดสินใจ พบว่าเมื่อมีข้อมูลของเอกัตบุคคลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์เพื่อการตัดสินใจ บุคคลจะใช้ข้อมูลนั้นในการตัดสินใจ แต่เมื่อข้อมูลของเอกัตบุคคลเป็นข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ บุคคลจะใช้ข้อมูลการเป็นสมาชิกกลุ่มในการตัดสินใจ

จากการศึกษางานวิจัยของต่างประเทศ พบว่า พฤติกรรมด้านความกล้าแสดงออก และด้านความกล้าตัดสินใจของบุคคลมีผลต่อการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง และนักเรียน นักศึกษาที่มีพฤติกรรมกล้าแสดงออก และกล้าตัดสินใจ จะประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ และมีความเชื่อมั่นตนเองสูง

6.2 งานวิจัยในประเทศ

สมาน สายสุข (2525) ทำการทดลองใช้กิจกรรมกลุ่ม ในการพัฒนาพฤติกรรม กล้าแสดงออกในชั้นเรียนโดยใช้โปรแกรมการฝึกกิจกรรมกลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่มมีพฤติกรรมกล้าแสดงออกในชั้นเรียนสูงกว่าก่อนการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่านักเรียนที่ฝึกกิจกรรมกลุ่ม มีการพัฒนาพฤติกรรมกล้าแสดงออกในชั้นเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบบรรยาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

มานิดา ทองทวี (2526) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบ ผลของการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มและรายบุคคล ที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเอง กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 16 คน พบว่า นักเรียนที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่า การให้คำปรึกษา รายบุคคลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มกับนักเรียนที่ได้รับการให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าก่อนการได้รับการให้คำปรึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

แจ่มจันทร์ เกียรติกุล (2531) ได้ศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองและวินัยในตนเองของ เด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างๆ กัน และอยู่ในชั้นเรียนของครูที่มีพฤติกรรมทางวาจาและท่าทางแตกต่างกัน พบว่า 1) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมีความเชื่อมั่นในตนเองและมีวินัยในตนเองสูงกว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด 2) เด็กปฐมวัย ที่อยู่ในชั้นเรียนของครู ที่มีพฤติกรรมทางวาจาและท่าทางแบบเด็กเป็นศูนย์กลาง มีความ

เชื่อมั่นในตนเองและมีวินัยในตนเอง สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่อยู่ในชั้นเรียนของครู ที่มีพฤติกรรมทาง วาจาและท่าทางแบบครูเป็นศูนย์กลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อารี เกษมรติ (2533) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มและ กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ปกติ ที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการอบรม เลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน และแบบรักทะนุถนอม พบว่า 1) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดู แบบเข้มงวดกวดขัน เมื่อทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่า เมื่อทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ปกติ 2) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักทะนุถนอม เมื่อทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่า เมื่อทำกิจกรรมศิลปะ สร้างสรรค์ปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเทศและต่างประเทศแล้ว อาจกล่าวได้ว่า ความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาบุคคลอย่างหนึ่ง ที่ส่งผลต่อบุคคลในด้านจิตใจ มีความมั่นคง มีความรับผิดชอบ กล้าแสดงออก กล้าตัดสินใจ กล้าต่อสู้กับอุปสรรค สามารถ แก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง โดยไม่คอยหวังพึ่งพาผู้อื่นตลอดเวลา มีความวิตกกังวลน้อย ซึ่งจะทำให้ บุคคลนั้นประสบความสำเร็จในการทำงานเสมอ

ดังนั้น ความเชื่อมั่นในตนเอง จึงเป็นส่วนสำคัญที่ควรปลูกฝังให้กับเด็ก ตั้งแต่วัยอนุบาล เพื่อจะได้เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย